

61
866

№ 160

Profesors A. Forels.

I.

Dsimumu kopdsihwes

Tikumibas mahziba

II.

Alkohols,

Eedsimtiba

un

Dsimumu dsihwe.

Jidewis Fahnis Pihpe.

Rigā, 1908.

Makā 20 kap.

488965

0309037457 ✓

Akre

L. V. B.	
№	100.610.

(28) ✓
p

Profesora A. Forela

L $\frac{61}{866}$

Dsimumu kopdsihwes tikumibas mahziba.

Kahds preekidnefums ar peelikumu:

**Etiski-leskualo farschgijumu paraugi ii
dihwes.**

No wahzu walodas tulkojis

A. Grulits.

Rigā,
1908.

== Tidewis ==
Fahnis Pihpe.

Palta adreie: Rigā, palta kastiite Nr. 441.

Drufats pec B. Baumaņa, Rīgā, Meļiandra ceļā Nr. 31.

1974.

Augsti godatee flahtesofchee!

Tikumibas un seksualās jeb dšimumu kopdsihwes jehdseeni tautas mutē un iddeenischkā sarunu walodā beeschi ween teef samainiti. Sem moraliska (tikumiga) beeschi ween saprot tikpat dauds kā seksualā (dšimumu kopdsihwes) sinā tihru, t. i. atturigu un sem nemoraliska tikpat dauds kā seksualā sinā negausigu. Ta ir walodas nepareisiba un jehdseenu sajaufums. Tomehr tas neaisrahda us to, ka dšimumu kopdsihwes jeb seksualais dšineklis, tapehž ka par wina preefshmetu ir zilweks, nowed loti weegli pee tikumiskeem sarefshjumeem.

I. Etika.

Etika ir morales jeb tikumibas sinatne. Kas tad ir morale? War drofshi teift, ka morale pastahw no diwam leetam:

1) No juhtām: firdsapšinas, peenahkuma sajuhtas, waj etifās sajuhtas, kas mums saka: „tas tew jadara un to tew nebuhs darit“. Šchis juhtas ir dšineklis un fastahw no patikas un nepatikas maišjuma. Kam wina ir attihstitas, tas sajuht preeku, kad winsch paflausa „firdsapšinas balsei“, un nepatiku, kad winsch tai neklausā.

2) No firdsapšinas objektēem (preefshmeteem), proti, no tā kwalitatem (labumeem), ko mums firdsapšina pawehl, waj aifseeds. —

Leelais prahneeks Kants dibina us firdsapšinas sawu kategorisko imperatiwu (negrosamu prahta pawehlneežibu), pehž kura pirmželoneem, pehž wina domam, neefot tahlak ko pakatpehtit. Ja firdsapšina sakot: „tew buhs to darit“, — tad weenkahršchi un bes pret-runas wajagot tā rikfotees. Tas buhtu pehž Kanta absolutais (neapstribdami pilnigais) tikumibas likums, kas neatkarigi no wifseem žiteem atfkateem un eebildumeem pawehl un aifseeds.

Pret kategorisko imperatiwu tomehr saželas, jo ilgaf, jo wairaf prahts un sinatne. Kants, žif leels winsch ari nebij, tomehr nebij nemaldigs. Sirdsapšinas pawehle naw par sewi nemot kategoriskafa (negrosami noteižofchaka) un ne žitadā kahrtā kategoriska, kā dšimumu kopdsihwes dšinekla bailu, mahtes mihleštibas waj žitu juhtu un dšinektu pawehle. Pirmkahrt, iddeenischkee peedšihwojumi mahža, ka ir eedšimuschchi neapšiniži žilweki, kureem truhfšt peenahkuma balss, kuri nepasihšt nekahda: „tew buhs . . .“ un preefch kureem žiti žilweki

naw nefas zits, fà patihfami ismantofchanas preekschmeti, waj nepatihfami kawekfi. Preeksch scheem „etifki defekteem individuumeem“ (tikumiskas fajuhstas sinà truhkumaineem zilwekeem) wispahrigi naw nekahda kategoriskà imperatiwa, tapeh; ka wineem naw peenahkuma fajuhstas. Ziteem firdsapfina ir wahji, wehl ziteem stipri un dascheem pat pahrsphileti, flimigi attihstita. Daschi fajuhst firdsapfinas pahremetumus par neekeem, pahmet few „grehkus“, fo tee nekad naw padarijufchi, waj kas nekahdi grehki naw, un top zaur to pastahwigi nelaimigi. Kà tas wifs saweenojams ar Kanta absoluto tikumibas lifkumu?

Dawifam jau nejhdsiba isnahk, ja apskatam morales preekschmetus, jo weena un ta pate leeta, peemehram wihna dserfchana, war weeneem buht peenahkuma preekschmets (kristigajeem pee fw. wakar ehdeena, ofizeereem pee weselibu ussautfchanas Keisaram), otreem aisleeguma preekschmets (muhamedaneem tijibas mahzibas aisleeds wihnu dsert). Slepawiba, kas zitadi wispahrigi no firdsapfinas teef aisleegta, ir kazà, un sinamàm personam pat diwkaujà, — peenahkums u. t. t.

Drihf ween mehsh pahrrunasim dsilafos eemelus, kuzi peerahda Kanta maldibu, bet pirms mums jaaisrahda us kahdu zitu domajofcho etifko haufchu awotu.

Religijas ir eewehrojams maisijums no zilweku mistiskàs fantafijas (noslehpumainàs eedomibas, istehlofchanàs) daschadeem produkteem un no zilweku juhtàm, kuzi kristalifejufchees (noskaidrojufchees) un sistematifejufchees par teifam un dogmam (pamata mahzibam). Bailu juhtas, waldischanas kahre, sawa „es“ pahrsphileta fuminafchana un tikumiskàs fajuhstas ir religijàs wisdaschadafà kahrtà fakopojufchàs: bailes no nesinamà, no tumfchàm waràm, no nahwes; sawa mihtà „es“ pazelfchana, kam jatop Deewa jehdfeenà idealifetam un par muhfschigu pahrwehrtam; preekschchanas, prefiguma un peenahkuma juhtas pret ziteem zilwekeem u. t. t. Neisdbinamàs waras, kuras wada un walda wispafauli (Weltall), teef tad eedomatas un nostahditas par zilwekeem lihdsigeem (personifkeem) deeweem, waj par weenu weentigu schahdu Deewu. Un tad teef zilwekam peedeuhwetas Deewam lihdsigas ihpafchibas, kas preeksch wina ir loti glaimojofchi un to apmeerina.

No ta attihstas zaur fantafijas bagato, nereti pat hysterifko, waj wahjprahtigo zilweku istehlofchanos, sapnu murgeem un eedwesumu pabalstitàs eedomas par zilweku teefcho fatifkmi ar domajamo deewibu. Jif loti weegli schahdas leetas isjelas zilweka smadsenes, to weseleem mahza hipnotifsm, bet flimeem — psichiatrija. Ta ir iszehlfufchàs parahdischanas teifas (Offenbarungslegenden), peh; kuzàm Deews efot personigi un teefchi parahdijeesh sinameem zilwekeem un wineem diftejis sawus haufchfus, peh; kuzem zilwezei jadsifhu. Schahdà un ne kahdà zitadà kahrtà ir iszehlfufes religiofo tijibas dognu sabeedriflà warmahziba. Sinami zilweki ir istehlojufchees Deewu peh; sawas lihdsibas un tà, pateizoteesh godkahrigu peh; nahzeju organisafijas dahwanam, ufteepufchi us gadu tuhkfstofcheem us preekschu sawu paschu darinajumu weselàm tautam, ja pat puszilwezei. Wehl schobaltddeen beefchi ronas schahdi praweeschi gan

trafo namos, gan ahrpus teem. Katrs no teem apgalwo, ka wianam weenigajam esot ihsti pareisee Deewa atflahjumi.

Deewa hauschli un pawehles loti grosas, skatotees pehz religijant, un beeschi runa weeni otreem preti. Starp teem atrodas ari hauschli pret deewibu, kureem ar dabisku tikumibas likumu naw nekahdas dalas, bet kuri tomehr ar to teef sakauseti. Daudsi no teem turpreti istahdas par kahda zilweku darinata un turklaht, skatotees pehz religijas dibinataja usskateem, loti grosiga tikumibas likuma moraliskam pawehlem. Korans atwehl daudsseewibu un aistleeds wihnu, kamehr modernā kristigā tiziba pawehl weenseewibu un atlauj wihnu. Tislab Mosus, ka Muhameds uskata seeweeti ka likumiski pafahrtotu wihreescha ihpashuma preekschmetu, kas runa preti augstakam un turklaht dabiskam tikumibas likumam u. t. t.

Tagadeja smadsenu sinatne nemas droshibu, preti Kantam un religiskam dogmam, apgalwot, ka tikumibas likums ir pilnigi peeejans winas pehtijumeem, ka pateesi zilwezistu etiku (tikumibas mahzibu) war nodibinat un usbuhwet tikai us zilweka dabas pamata, ka dogmas un domajamo atflahjumu hauschli kawē progresiwi augstaku morales attihstischanos un ka paradises apsolijuma, waj elles mofu peedraudes dogma teeschi atstahj pat nemoralisku eespaidu zaur to, ka ta mehgina weizinat zilweka tikumigu usweschanos us pilnigi patigu intereschu pamata, ta sakot ar weksela palihdžibu us nahkoscho dsihwi winpasaule.

Eai saprastu dabisko zilwezisko etiku, mums jastude dabiska geneze, t. i. peenahkuma juhtu iszelschanas.

Peenahkuma juhtas, sawa dihgli, ir eedsimtas, t. i. mantojamas. Zaur audsinaschanu tas, protams, war tikt attihstitas, waj, otradi, notrulintas; bet eeguhtees tas sewi nelaujas un tikai smadsenu slimibas war winas ispostit, ja tas jau skaidri nojauschami ir bijuschas. To, kas eeaudsinats, resp. eeguhts, wismasak war saukt par sirdsapinu. Schas ihpashibas drihsak ir sirdsapinas objekti, gluschi tapat ka pee kauna juhtam. Ka eiropete kaunas atklahti rahdit sawas failas kahjas, bet newis gihmi, kamehr pee turzeetem schi leeta ir otrada, tapat ari peenahkuma juhtu objekti, skatotees pehz eeaudsinatam tikumibas eerascham, war buht gluschi preteji, waj masakais loti daschadi. Neskatotees us to, wini pa leelakai dakai dabu sinamus fopejus wilzeenus, kuri peemehroti zilweka dabai. Kapehz tas ta, to redsesim no sekoscha.

No ka zelas sirdsapina, peenahkuma juhtas? Wispirms tas zelas no konfliktu (sabusmes) starp diwam ar instinktiweem dsinekleem saweenotu juhtu grupam: starp paschustureschanai un paschappmeerinaschanai kalpojoscho, ta saukto egoistisko (patigo) juhtu un dsinektu grupu un simpatijas, t. i. paschaisleedsigas zilweku mihlestibas juhtu grupu, kuras (juhtas) zenschas pehz tuwaku ustructureschanas un labflahjibas.

Ja es pret kahdu zilweku, kahdu kustoni, waj kahdu preekschmetu sajuhtu simpatijas, waj mihlestibu, tad es pats zeeschu un sajuhtu nepatishchanu, tiksahs ka manu simpatiju preekschmets zeesch, waj teef aisslahrts. Tapehz wahrdi — lihdszeetiba, simpatijas (sahpes ari). Tapehz es luhkoju sawu simpatiju preekschmetam palihdsjet,

winu glahbt, dodamees pat breefmās, ka es pats waru zaur to few faitet; tapeh; zelas konfliktis (fadursme). Ja mana patmihliba uswar, tad es winam neeju palihgā, waj ari to daru tik tad, ja pats pee tam nefa neriffeju. Ja turpreti uswar manas simpatiju juhtas, tad es sewi usupurejos. Ja uswar bailes waj patmihliba, tad es fajuhthu nepatihkamas juhtas, nokaweta peenahkuma un noschehloschanas juhtas; ja turpreti uswar simpatiju juhtas, tad es fajuhthu isdarita peenahkuma, preeka un apmeerinajuma juhtas. Pee tam ir gluschi weenalga ap kahdu preekschmetu leeta grosas. Tikai simpatiju, waj no tam iszehluschos peenahkumu stiprums un firdsapstinas ihpatneja attihstiba isschkir katrreisejo peenahkuma waj noschehloschanas juhtu stiprumu. Wahjprahtigee war bes kahda preekschmeta, waj us pilnigi atschgahnisk preekscha stahdijumu jeb eedomu pamata isjust wisstipratās peenahkuma, waj noschehloschanas juhtas. Tā ka katrai dsihwai buhtnei, ja tai turklaht ir nerwu sistema, — ir paschustureschanās juhtas un dsinekli, tad firdsapstina zelas teeschi no winām blakus iszehluschamees simpatijas juhtām, kuras ar augschminetām juhtām un dsinekkeem nahf fadursmē. Schās simpatijas juhtas pa leelakai dalai ir attihstijuschās no dsimumu sawstarpejās peewilzibas (seksualā mihlestiba) un no dsendetaju atteezibas pret no wineem atfarijajeem dsendeteeem (wezaku mihlestiba). Tapeh; pirmās peenahkuma juhtas kustonu walsti ir gimenes peenahkumu juhtas, tapat kā pirmās simpatiju juhtas ir gimenes juhtas, un schās juhtas ir peemehrotas fugas uftureschanai. Tās ir turklaht efflusiwas, t. i. us gimeni aprobeschotas, beeschi ween tikai ihšu laiku pastahwoschas (peem. pee kakeem), bet daschreis ari us wisu muhschu paleefoschas. Daschu pehrtiku un papugaju laulibas ustiziba ir preekschsihmiga. Bet kopejas aisstahweschanās wajadsiba pret eenaidneekem radija pee daudseem dsihwneekem ari simpatijas un peenahkuma juhtu isplatischanos us weselām grupam, zaur fo schur un tur ir iszehluschās walinas sabeedribas (peem. besdeligas, mescha wehrtchi, pehrtiki). Beidsot daschas kustonu fugas ir tiktahlu attihstijuschas simpatijas un peenahkuma juhtas, ka tās nokluwa pee pilniga anarchistiska sozialisma, kā to redsam pee lapsenem, bitem, skudram u. t. t. Schajos gadijumos sozialās peenahkuma juhtas ir tahdā mehrā pahrwaresjuschas patmihlibu un pret atsewischkeem indiwiuduumeem wehrsto altruismu, ka winas to pilnigi pahrwalda. Scho fugu katrs atsewischs lozeklis isleeto wisu sawu spehthu, wisu sawu darbu kopleetai par labu un usupurē tai pat sawu dsihwibu. Nekad tas tomehr neusupuresees preeksch kahda zita atsewischka fugas lozekla, ja tas naw no prinzipialas nosihmes preeksch wisas sozialās sabeedribas. Darba bite neusupuresees sewi preeksch kahdas zitas darba bites, bet gan preeksch wisa stropa un preeksch mahtes jeb kehnienees. Wina istufschos pat wisu sawu kunga saturu kehnienees mutē un pati nobeigsees badā, lai tik pehdejo glahbtu. Skudru un bischu altruizms tā tad nepasihst nekahdu gimenes jeb seksualo mihlestibas juhtu; tas ir aprobeschots us wisu puhli, jeb stropu. Ziti skudru puhli, waj bischu stropi ir waj nu eenaidneeki, waj ari weenaldsigi.

Mums zilwekeem dauds tuwak stahw augstaku sihditaju kustoni. Katram, peem., pasihstamas suna simpatiju un peenahkuma juhtas.

Zilwekam simpatiju un peenahkuma juhtas ir leelā mehrā familiaras: mahtes mihlestiba, prezetu lauschu mihlestiba, tehwa mihlestiba un atteezige peenahkumi. Zilweka juhtas tomehr ari israhda stipru teeschanos isplatitees us wineem tuwu stahwoschām buhtnem, us draugeem, kustoneem, preekschmeteem, — ar kureem wineem beescha fatikfme. Schi pehdejā parahdiba tomehr fastopama ari pee sfudram un bitem tahdā weidā, ka sweschi indiwiidi pehz ihsas apradinaschanās teef usnemti puhli waj stropā. Pee zilweka schi parahdiba tomehr patur stipri ihpatneju raksturu. Sekas ir — no weenas puses grupu fastahdischanās, kā zilltis, schkiras, sabeedribas, tautas u. t. l., no otras puses turpreti ari individualas draudsisbas, waj naidneezibas.

Schi zilwezifko simpatijas juhtu individualā pamata ihpaschiba wispirmā fahrlā dibinas us to, ka muhsu tuwafee preekscheteischi dsihwneefu walsti — wairak attihstitee pehrtiki — bij sawrup dsihwojoschi gimenes kustoni, kā ari us to, ka pirmatnejee zilweki ir dsihwojuschi neskaitamās masās, weena otrai naidigās sabeedribās, jeb zilltis.

Tā zilwekeem ir instinktiwi attihstijuschās simpatiju un peenahkuma juhtas, kuras beedrojas ar stipri patmihligajeem laupitaju swehru instinkteem. Zilweka leelo smadsenu miltigā faheschzittiba iswehrta scho parahdibu loti daudspusigi. Tā wareja weens otram blakus attihstitees noseediba un waroniba. Tā redsejām noteekam behrnu slepfawibas, wezaku slepfawibas, laupischanas, sahdsibu, wehdsibu, karus un, naw jaaismirsi, wisnegehligako seeweetes apspeeschanu un winas iswehrschanu par pirkischanas un pahrdoschanas preekschmetu, waj par darba kustoni u. t. t., kā augstas, gudri pahrdomasochas smadsenu organizācijas egoisma augkus. Bet no otras puses mehs redsejam ari izjelamees paschusupureschanos, waronibu, mozeslibu, tehwijas mihlestibu, teesibu sajuhtu, paschaisleedsibu, samaritismu un isturigu darbu preeksch gimenes un walsts, kā simpatiju un — peenahkuma apsinas augkus.

Pirmatnejās peenahkuma juhtas, kuras izjelas no simpatiju preekschmetam teeschi sneedsamās palihdsibas, pee augstakās filogenetiskās un ontogenetiskās attihstibas pahrwehrschas tahdejadi, ka tās paleef par wispahreju teeschanos pahrwaret patmihligos dsineklus un kaislibas. Ja es ais peenahkuma daru kaut ko garlatzigu, waj ar breesmam saweenotu, tad tas pa leelakai dakai nenoteef wairs ais teeschām simpatijam pret sinamām buhtnem. Pirmatnejās peenahkuma konfliktu juhtas top patstahwigas un iswehrschas par augstaku dsinekli pahrwaret semos dsineklus un wahjibas. Tomehr preeksch schā firdsapšinas augstakā dsinekla un par wisām leetam preeksch zilwezes sozialās buhtibas wajadsetu buht arweenu labaf un labaf peemehroteem preekschmeteem, lai tas neiswirtu.

No schā ihsā patehsojuma, par kura pamata domam mums japateizas deszendenzes (zilts, isjelschanās) mahzibai un dabas sinatnei, skaidri un gaischi redsams, ka morale war buht tikai relatiwa (samehrizi atteeziga). Ta arween ir bijuse relatiwa pret gimeni, pret radneezibu, pret tehwiu; tai jatop relatiwai pret zilwezi. Filogenetiskās (t. i. no muhsu kustonu un zilweku sentischeem mantotās, instinktiwās) zilweku peenahkuma juhtas ir deemschehl individuali loti grosigas, jaurmehrā nemot loti wahjas un pa leelakai dakai tik us

nedauds indiwideem wiršitas, tā tad ekflušivas (zitus isflehdsoščas; us ziteem neatteezigas). Beš tam šcho juhtu objekti jeb preeščsmeti, pateizotees gadu tuhktsoščus wezajeem netikumeem un aiššpreedumeem, teek loti neleetderigi behrneem eeaudšinati. Kur behrna peenahkuma juhtas wajadsetu wiršiti us darbu un us šabeedriško usupureščchanos zilwezes, kā tahdas, labā un spežiali muhšu pehžnahkamu labā, — tur tās wirša us maldigām goda juhtām, us ščauru patriotiřmu, us ģimenes noslehtibu, us priwatihpaščumu, us domajameem Deewa bauščleem u. t. t.

Seme ir mafa un zilweku šatiksme us tās top arween leelaka. Kulturas zilweku apweenoššana par weenu weenigu leelu kulturas zilweži ir nenoweherščama. Tapehž prahts mums mahža, ka etika jawiršina us šcho preeščsmetu. Kuštōni un šahdi mums ir wajadģigi, lai waretu dģihwot; mehš tapehž drihktām tahlak iřplatit řawu altruiřmu leelafais us mehrenām lopu aiřšardģibas beedribam, ja mehš negribam pašči řawai řařai kaitet. Eoti raksturigs preešč zilweku řimpatijas juhtu ekfluřwiřma un aiřšpreedumainibas ir, blaķus minot, daudsu dģihwoneeku draugu altruiřms (paščaiřleedģiga mihleřtiba), kuri řawus mihlulu lopinus nořahda augřtaķ par zilweku un par šabeedriško labķlahģibu.

Tā tad moralei nahkotnē ir jawehrščas us wiřpahr zilweģiřķām řoģialjuhtam; tai jatop řoģialai. Řoģialjuhtam wajaģ pahřwaret neween egoiřmu, bet ari indiuidualo řimpatiju noslehtibu. No ta mehš wehl deemřchehl eřam tahlu noři. Ģimene beešči ween ir laupitaju pereķlis; patriotiřms ir daudřreis řaru tehws. Beedribas, pat tahdas, řurām loti zehlt mehrķi, weegli iřwehřščas par řčaurām flķķem u. t. t.

Te wehl nahķ flakt ķahda ģita gruhtiba, proti beeščais řařķanas truķķums řtarp ķahda darba etisķeem motiweem un wiņa realo (pateeso) wehřtibu... „(Es eřmu) dařa no ta speķķa, řas allasķ řawu ģrib un allasķ labu rada.“)

Teiřģim mehš „allasķ“ weetā beešči un peemineřim ari to otro speķķu, řas beešči labu ģrib, un pee tam řliķtu rada, tad mehš dabuřģim inteligentā, godķahřģigā egoiřta bildi, řuršč beš peenahķuma juhtām leelu un labu padara, un weenteeģigā, apmulřinatā altruiřta bilde, řas wiřu řawu peenahķuma dedģibas speķķu iřleeto řoģialā řinā ķaitģu darbu labā!

Uiř augřģģmineto parahģibu pateeřas wehřtibas weenpuřģas pahřřpihleščchanas, dašči teoretiski ir eedomajusķees, ka etiku warot nodģibinat us apreķķinoščā egoiřma pamata. Ta ir maldģiba. Beš řawu indiuidualo loģķķu altruiřģiřķām jeb řimpatijas un peenahķuma juhtām newar řelt un plauķt neweena řoģiala šabeedģiba; ta turpreti beešči ween iřwiřst. Juhtu wara zilweķā ir par daudģ leela. Ķas eedomajas eřam piņģģģ ķunģs par řawām juhtām, tas pee reiřes maldas wehl wairak, nekā tas, řas nodeewoģas, ka neeřot nekad meloģģis, waj ari riģķoģotees řikāi pehģ brihwas ģribas flehdģeeneem. Řoģialģģms buhs moralģģķs, waj ari nebuhs, un beš zilweku řoģialām peenahķumu juhtām wiņšč newar tapt moralģģķs. Tapehģ wiřs ja- dařa, lai řģiprinatu zilweku řoģialās peenahķuma juhtas.

Ķa mahģģiba par abģoluto labo un řliķto ir maldģģa,

redsams no wisa pасаules eerihkojuma, furas dšihwās buhtnes ir eerihfotos uš sawstapeju apehšchanos. Kad širneklis apehd mušchu, tad winam ir labi, bet mušchai slikti, tā tad pilnigi relatiwi. Gluschi tapat ir ar zilweku etiku. Išskaidrot wisu to ar Adama grehkos frišchanu, nošimē tikpat dauds, kā istrakstīt deewibai sliktu nespehšibas apleezibu. Tas pats jafaka par šinamu protestantu jaunakajem mehginajumeem, uštahdit progresiwās parahdišchanas jeb deewiščkā atklahjuma (Offenbarung) dogmu, lai westu šaskanā religiskās dogmas ar dežendenzes (išjelschanās mahžibas) un ewoluzijas (attihstibas) teorijam. Wisas šchās pakalklibojoschās ešsegeses (ištulkojumi) ir tīfai jauni paraugi šchlehrschseem, furus grib likt jekā brihwai pehtmeezibai. Altruizms un egoizms stahw tīfai relatiwā preteschškibā. Škudram un bitem tee ir apbrihnojami šaskanigi weens otram instinktiwi peemehroti, tā ka tee nekad nenahk weens ar otru sadurimē. Tas eespehjams un pehž ta jazenschas ari pee zilwekeem, žit leeli ari naw kawekli, ko wina daba leek šcha usdewuma išpildišchanai jekā. Šchai noluhkā ir nepeezeeschama eedšimto peenahkuma juhtu šekmiga fopdarbiba ar prahu un šinaschanam.

Išjumā man wehl japeemin diwas leetas: Pirmkahrt, morale un sozjalā jeb rāsas higiena (weselibas kopschanas mahžiba) šakriht kopā, tiklihds kā sem higienas šaprotam ari šmadšenu, t. i. dwehseles organa higienu, bet indiwiđualo (atšewiščku personu) higienu pakahrto šabeedriškajai higienai. Tad wiss sozjali prethigieniskais ir nemoralisks, bet wiss nemoraliskais sozjalā jeb šabeedriškā šinā prethigienisks. Un pateesi, ja, peemehram, es šewi, wešalu un darba špehžigu zilweku gruhšču postā un nahwē, lai uš laiku glahbtu kahdu neahrstėjami šlimu noseedsneeku, tad es išdaru — kahrā šinā aiš altruistiskēem eemesleem — reišē tīflab etiski, kā ari sozialhigieniski kaitigu, un tā tad sliktu darbu u. t. t.

Otrkahrt, teesibu un etikas robeschas naw šingri nošchirtas. Teesibas ir tīfai šingrat eerobeschotas; tās newar wisu prasit, waj noteesat, ko morale war šašneegt. Šikumi un wina špaidi ir nepeezeeschams launums, atbalsta krukis zilweku truhžigajām sozjalajām juhtām. Tee ir šasamašina uš neatlaischamo minimumu (masakumu). Turpreti etiski-sozialee peenahkumi nekad newar buht peeteekoschi augsti attihstiti. Idealai nahkotnes zilwezei wajadšetu pamasitem nonahkt pee ta stahwokta, ka teesibu weetu waretu pilnigi išpildit instinktiwās un eeaudšinātās peenahkuma juhtas.

„Es erben sich Gesetz und Rechte
Wie eine ew'ge Krankheit fort.“

(Šikums un teesibas pahreet mantoschanās, kā muhščhiga šlimiba arween uš preekšču). Tā šaka dšejneeks.

Šai waretu pareiši šaprast muhšču ihsto apžereschanas preekščmetu, tad mums wispirms wehl jausštahda, ka šinams išdarijums, kā ari wina motiwi, war buht etiski pozitīws, t. i. labs, etiski negatīws, t. i. slihts, waj etiski indiferents, t. i. beš atteežibas uš morali. Kā mehš redšam, motiwi un darbs war buht pilnigi weens no otra neatkarigi sawā atteežibā pret morali.

Tahlak peenemšim, ka peenahkumos ir daščadas pakahpes un

fa schàs pakahpes war sawâ starpâ nahkt sadursmê. Ir peenah-
fumi pascham pret sewi, kuri noder, lai pazeltu sawa „es“ wehr-
tibu un it ihpaschi wina sozialo wehrtibu zaur paschaudsinaschannu.
Muhsu pahrmihkstinatajâ kulturâ zilweki ir par dauds aismirfuschî,
fa paschaudsinaschana, paschatrauschana un pat sinamâ mehrâ affetistka
paschaisleedfiba usaudsina sawu „es“ us brihwibu, paschawaldischanos
un laimi, kamehr baudijumu lahre padara to nederigu un atkarigu.

Bes tam ir peenahkumi pret muhsu zimeni un zilwekeem, kuri
mums stahw tuwaku, peenahkumi pret walsti, pret tagadejo un pret
nahkotnes zilwezi. Pehdejee ir wisaugstakee. Ko mehš tagad no
kulturas un sinaschanas baudam, par to mums japateizas muhsu
preekschgahjeju sweedreem, asinim, ja wina mozekku nahwei. Schlakais
peenahkums, kas no tam isaug, ir peenahkums sagatawot muhsu
pehznahzejeem augstaku, laimigaku un zeenijamaku dsihwi. Ka wis-
pahrigi nazionalai zilweziskai moralei ir wispahribas labflahjiba
janostahda augstak par atsewischku personu labflahjibu, tas, domaju,
ir pats par sewi saprotams.

Alispreedunnu brihwais, sozial-etiskî juhtoschais zilweks tâ tad
peenems par sawu wadoscho pamata teikumû: „Par wisâm leetam
neweenam nekaitet; tad, sawu „es“ pehz eespehjas augsti soziali at-
tishit, un dauds, jif dauds ween eespehjas strahdat sozialâ un indi-
widualâ sinâ zilwezei un ziteem indiwideem par labu.“

No wisa ta seko schahds seksualâs jeb dsimumu kop-
dsihwes etikâs hauflis: „Tew nebuhs kaitet zaur
sawu dsimumu kopdsihwes dsinekli, zaur wina is-
starojumeem tawâ dwehselê, par wisâm leetam
zaur wiseem taweem seksualeem darbeem, ne atse-
wischkâm personam, ne, par wisâm leetam, wisai
zilwezei, turpreti wina abu wehrtibu pehz eespeh-
jas paaugstinat.“

II. Seksualâ etika.

Wiss, ko mehš lihds schim par etiku un peenahkumu juhtâm
wispahrigi esam sazijuschî, atteezinams ari spezialî nemot us seksualo
jeb dsimumu kopdsihwes etiku. Jarthkojas tikai bes atispreedumeem
un jamet pee malas noslehpumainibas, dogmu, modes un tradiziju
nowezejusês sega. Tas, protams, schai laukâ naw nemas tik weegli,
fur muhsu lihds reebumam leefuligâs eeraschas sem morales wiltotâs
maskas pabalsta stiprakâ teesibas un nezehligakos waras pahrtah-
pumus.

Pats par sewi nemot dsimumu kopdsihwes dsineklis naw ne
moralistks, ne nemoralistks. Tas ir fugas turpinaschanaî peemehrots-
dsineklis.

Pehz muhsu definejuma jeb usstahdijuma etiskî pozitîws dsimumu
kopdsihwê ir wiss tas, kas atsewischkeem zilwekeem, sabedribai un
par wisâm leetam râsai jeb fugai (muhsu pehznahkameem) ir kwali-
tatiwi (labuma sinâ) noderigs un weizinoschs. Etiskî negatiws ir
wiss tas, kas wineem kaitê. Etiskî indiserents — wiss tas, kas
wineem ne noder, ne kaitê. Pee tam jaewehro etiskâs pakahpes:

1) rāsa, 2) šabeeđriba, 3) tuwineeki jeb ģimene un beidsot 4) saws „es“ pats.

Ja tuwaš apluhkojam un pahrbandam fonkretus (iš pateesās dšihwes nemtos) gadījumus, tad redsam, ka dšimumu kopdšihwes dšinekla sekas un blakus parahdibas daudš beesčaf nowed pee šaduršmes ar morali nekā šča dšinekla apmeerinaščana pate par sewi.

Wispirnā kahrā normalā augloščanās pate par sewi war palikt nemoralisķa, ja ta kaitē rāšai un atšewišķām personam. To jau Maltus ir peerahdijis. Pašaules apdšihwojamais isplatijums ir aprobesčots, zilweka waitrosčanās spehjas turpreti naw aprobesčotas. Ja pehdejo nekahdi neapwaldam, tad šaronas miššigs zilweku daudšums nepeeteefoščā eetilpumi. Šchee tad welf sawu wahrgo dšihwi truhumā un badā, kā, peemehram, Ķinā, waj kā trušišķi Australijā, un tīšai šlimibas, nahwe zaur waru, waj bads war isdarit pahrlabojumus. Ka tas naw moralisķi, to šapratis katrs, kas leetu apškata bes aiššpreedumeem. Bet tā ka ir nekaitīgi lihdsēkti, kā nošahrtot dšemdesčanu škaitu un labumu, tad winu leetderīga isletoščana janosauz par etiķi pozitīwu, t. i. labu. Moralisķs ir wišs, kas zilwezes laimi un plauščanu weizina, nemoralisķs, kas tam kaitē.

Tomehr zilwekeem war buht ari šawi truhkumi un wispahriģi wišur ir leels truhkums meesģi un garīgi pihiģi weselu, laimīģu štipri altruistisķi juhtošču, iščaklu, isturīģu, inteligentu, wispahriģi spehģiģu un pee tam labu, meermihģiģu un lojaļu zilweku. Turpreti numis ir leelisķs pahrmehrs wahju, pahrgudru, garīgi trulu, noseedģiģu, šlinku, eedomīģu, lepnu, škopu, kaišģiģu, impulsīwu un newaldamu zilweku, kuri loti daudš no ziteem praša, bet pašči loti maš ko dara, waj pat štipri kaitē zilwezei. Kamehr pirms mineteē daudš wairaf raščo, nekā tee isleto, — ščaušmas pahrneem eedomajoteēs, kaħds miššigs daudšums zilweģisķa spehķa un zilweku dšihwibu eet bojā trafo namos, šlimnīģās, nabagu patwersmēs un pahrmahģibas namos. Un ja tuwaš eeskatamees dšihwē, tad redsam pašaulē brihwi dšihwojam wehl daudš leelaku škaitu meesģiģu un garīģu kroptu un šabeeđribas leekēšču, kuri štrahdiģajeem zilwekeem ir par šmagu nastu. Tā ka leelais wairums ščo nespehģiģo leekēšču ir zehlees zaur sehķlas eedšintām šliktām ihpaščibam, tad weseliģa fugas etiķa praša weseliģu iswehli pee behrnu dšemdināščanas. Tikpat šliktu eespaidu atšahģ ari wiši ahreģee dšihwes apšahķli un eerasčas, wispirnā kahrā alkohola baudiščana, kuru sekas reišē ir darba spehģu wahģinaščana, dwehseles darbības trauzesčana un sehķlas bojaščana. (Blastophthorie.)

Dšimumu kopdšihwes kahre (Libido sexualis), šekšualais dšineklis, ir pee zilwekeem bezgala daudš štipraķs, nekā wajadģigs preeķšč fugas ušturesčanas un waitrosčanās. Šilwekam naw šinama koposčanās laika, kā to redsam pee ziteem dšihwneekeem. Winašč ir weenmehr gataws uš dšimumu kopdšihwi. Lai gan šeweešču škaitis wispahriģi nemot loti maš pahrswer wiħreesču škaitu, tomehr wiħreētis ir instinktīwi pa leelakai daļai daudšseewibai peemehrots. Ja Euters loti pareiši ir noteģis normala wiħreesča normalo koposčanās wajadģibu uš zaurmehrā diweem lihds triģeem koposčanās akteem nedekā, tad tas nošihmē loti daudš wairaf, nekā wajadģigs behrnu

radischanaï weenseewiskâ laulibâ. Ir tomehr pasihstama leeta, ka wihreetis schai sinâ ir wehl dauds wairaf spehjigs, nemaf nekaitejot zaur to sawai weselibai un ir seeweetes, furu „wajadsiba“ pat wehl stipri pahrspehji wihreeschu „wajadsibas“.

No ta redsams, ka muhsu beeschi ween stipri pahrspehletâ dsimumu kopdsihwes haudas dsinas apmeerinaschana tiklab etiskâ, ka soziahigieniskâ sinâ ir negatiwa. Protams, muhs newar darit atbildigus par kahdu no muhsu preekschgahjeem mantotu dsinekli. Tomehr mums jarauga to pehz eespehjas labaf apwaldit, nekâ mahstligi fairinat un paleelinat. Pat tad wehl atleef deesgan dauds besmehrfa un tapehz etiski indiferentu koposchanâs gadijumu. Tomehr Tolstojam naw taisniba, kad tas grib tos pawisam noleegt. Kamehr wini naw kaitigi, tee japeelauj, jo wairaf tapehz, ka atsewischku personu laime un weseligs, preezigs un raschigs darbs loti beeschi atkarigs no normalas dsimumu kopdsihwes wajadsibu apmeerinaschanas.

Schajâs patlaban aprahditâs robeschâs dsimumu kopdsihwes dsinekla apmeerinaschana pate par sewi nemot leelumâ un wisumâ ir etiski indiferenta, t. i. us morali neatteeziga tiklab pee wihreescheem, kâ pee seeweesechem, tiklihdj kâ to, kâ tas pilnigi eespehjam, schkir no behrnu radischanas. Par pehdejâs etisko wehrtibu, skatotes pehz sagaidamo augtu labuma, mehs jau runajam. Mehs tapehz usdroschinamees apgalwot, ka katra peegula, kas nekaitê, waj newar buht kaitiga ne weenam, ne otram no winas dalibneekeem, ne trescham personam, ne ari pee tam warbuht rabitâ behna weselibai un labuman, pate par sewi nemot ir etiski indiferenta un tapehz newar buht nemoraliska. Protams, zaur scho paschu tikumu mehs scho leetu jau esam deesgan stipri eerobeschojuschi, jo pat loti normala peegula war schobaldeen it ihpaschi seewai un zaur to eedseminatam behrnam loti dauds kaitet, un, kas teoretiski naw nemoraliski, war konkretâ gadijumâ nemoralisks tapt un prowozet launus fareschgijumus.

Dsimumu kopdsihwes tikumiskais ideals bes schaubam ir us sawstarpeju paleekamu mihlestibu un ustizibu dibinata, ar behrneem apweltita, weenseewiska lauliba, furâ wihrs war buht apmehrnam 6 lihdj 12 gadus wezaks par seewu, un fur abi ir weseli un kreetni. Tik reti, kâ to apgalwo muhsu modernee pesimisti, schahdi gadijumi nebuht naw; tomehr ari ne wisai beeschi. Tomehr, lai schahda lauliba paliftu pilnigi par tahdu, kahdai tai jabuht un kahda ta war buht, tad winai wajag buht pilnigi brihwai, t. i. abeem laulateem draugeem jabuht pilnigi lihdsteesigeem un nekahds jits ahrejs spaidis, kâ peenahkumi pret winu dseminateem behrneem, nedrihst laulibu faititi. Schai noluhkâ par wisam leetam ir wajadsiga mantas schkirschana un tiklab wihra, kâ seewas katra darba pareisa apwehretschana.

Ar augschâ fazito nebuht naw apgalwots, ka katram zilwekam bes pretoschanâs japadodas sawam dsimuma kaislibam un kahribam. Schis wifos sawos pamatos pilnigi maldigais brihwâs laulibas un mihlestibas fludinajums tagad deemschehl deesgan beeschi sastopams un pret to newar ween deesgan sparigi usstahtees. Wispirms pee katras dsimumu koposchanâs peeder diwas personas un katrs spaidis no weenas pufes pret otru ir nemoralisks, ja pat noseedsigs. Tapat katra paweschana. Tahlaf, zilweka augstakâ brihwiba tatschu pastahw

paschjawaldischana. Tikai tas zilweks ir pateesi brihws, kas ir funks par saweem semajeem dsinekleem. Bet spaidis, kas sew jausleef, lai sawstarpeji dsimumu sabeedribā waretu laimigs buht un tikli rihkotees, nedrihkt buht ahrejs likuma spaidis, bet eekscheja paschjawaldischana. Saulibas ustizibai wajag buht sawstarpejas ustizibas un reisē ari goda leetai. Walsts un likumi newar to usspeest un naw to ari nefad usspeeduschi. Ahrejā wara schai sinā rada tikai leefulibu, kildas un peekrahpschanu. Walstei un likumam tapeh; wajag jo stingraf un jo wairaf peenehrotees masgadejo behrnu aissardsiba. Utbildiba par behrnu usleefama weenlihdzigi un samehrā ar wiņu spehjam abeem behrnu dseminatajeem. Jo augstakā mehrā nemoraliski eedalit behrnus likumigā laulibā un ahlraulibā dsimuschos un tapeh; usspeest pehdejeem un wiņu mahtem kahdas pilnigi dabiskas funkcijas (darbibas) deht kauna traipelli. Waj naw neprahctigi, tiklab tikumiskā kā teesiskā sinā, zaur eerascham un likumeem apshmet kahda behrna, un tā tad kahda zilweka esamibu par likumigu, waj nelikumigu, waj pat runat par „dabiskeem behrneem“, it kā tee ziti buhtu „nedabiski“? Kahdā birokrata galwā gan schahds jehdseens reis war buht iszehlees? Tas ir tikai no aisspreedumeem ustureta meschoniga eeraduma atleefas.

Katrai seeweetei, ja ta ir wesela un spehzigā, wajadsetu lepotees par katru gruhtneezibu. Ja pret dsimumu satiksni, kā pret weenu no swarigakeem zilweku dsihwes akteem, isturetos atklahti un dabiski tad nemaj nenahktos gruhti issinat behrna tehwu. Neeenai seeweetei newajadsetu nogaidit lihds dsemdechanai, lai par to runatu, bet nekawejoschi atklahti pasnot behrna tehwu peenahzigai eestahdei, tiklihd, kā ta juhtas sewi „labās zeribās“. Pee seeweeschu pareisas pamahzischanas par wiņu swarigako dsihwes funkciju tas buhtu weegli isdarams. Tai weetā tagad teef wijs apsehpts un meitenes teef usaudsinatas pilnigā nesinaschanā par wiņu dsimuma funkcijam!

Ja schahdā kahrtā katra gruhtneeziba tuhliht tiktu legaliseta (par likumigu atsihta) un ja likums, neatkarigi no laulibas lihgumeem, bet prinzipiali preefch wiseem zilwekeem, nokahrtotu abu dseminataju peenahkumus pret jaunpeedsimuscho behrnu, tad wispeedoschakā tikumiski-seksualā wajadsiba buhtu jau apmeerinata. To, protams, pilnigi waretu panahkt tikai zaur uswahrdā doschanu peh; mahtes uswahrdā. Tas tomehr ir weenigais, taisnigais un razionalais lihdselis un pee daudsām dabas tautam agraf schahdā kahrtiba bij eerasta.

Wifs tas tomehr nedrihkt buht par kawekli labprahctigeem laulibas nolihgumeem. Tee pat loti eetejami, tapeh; ka labprahctiga apneischanaš palikt weens otram ustizigi un dibinat preefch gaidameem behrneem paleekamu mahjas weetu, ir skaisstakais, pateesigakais un dabiskakais, kas ween war buht. Tikai nefad newar sinat, kas wehlat notiks un tapeh; jagahdā par weeglu laulibas schkirchanu, tiklihd, kā kopdsihwe naw wairs panesama, waj apmeerinoscha. Schkirchanāš jautajums jaischkir weena waj abu laulatu draugu gribai. Walstei un likumam japrasa tikai wezaku peenahkuma ispidischana pret behrneem. Tapeh; laulibas flehgumi us sinamu laifu par sewi nemot nebuht naw nemoraliski. Tos ir paredsejis pat kri-

stigais filosofs Tſcharls Sekretons ſawâ grahamatâ „Le Droit de la femme“. (Seeweefchu teefibas.)

Neaugligâm laulibam, waj brihweem dſimumu ſakareem jabuht atlauteem un likumam gar teem newajag buht nekahdai datai, famehr neweenam neteef kaitets mantas, weſelibas, gribas, waj zitâ kahdâ ſinâ. Tee ir tikumiffâ ſinâ par ſewi nemot indiferenti, t. i. uſ mo-rali neatteezigi.

Pehrkamâ dſimumu ſatiffme, kahdâ weidâ ta ari neparahditos, waj nu kâ naudas lauliba, algota leeſſeewiba, waj proſtituzija (amatweidiga tirgoſchanâs ar ſawu meefu), turpreti ir nemoraliffa, tapeh; ka ta iſeet uſ iſmantofchanu par naudu, tapeh; ka ta ir ſamaitajofcha un mihleſtibas nezeeniga. Proſtituzija ir wiſu ſekſualo netikumumu un nenormalibu augſffola. Dſimumu kopofchanâs dſineklis te teef no-weſts uſ wiſwiſadeem eeſpehjameem un eedomajameem nezeleem un ſeeweetes noſpeetas wiſſemafâ un wiſnezeenigafâ wehrdſibâ.

Etikai wiſpretejakâ ir amatweidigâ ſeeweefchu paweſchana, ar wiſeem ſaweem meiteku paweſchanas un bojâ gruhſchanas noſeedſigeem niſkeem un wiltibam, ar ſawu meiteku tirdſneezibu u. t. t. Ne daudf labaka beeſchi ween ir tirgoſchanâs ar ſelnereenem, apſalpotajâm u. t. t. Ir deefſang behdigi, ka ſchee wiſlaunakee netikumibas augoni dſimumu kopdſihwes laukâ beeſchi ween wehl atrod walſts un daudſu ahrſtu aiſſtahwibu ſem weſelibas kopſchanas jeb higienas apſega. Taiſni ſche ſkaidri redſams, ka ſozialâ higiena un etika ir weens un tas pats. Tikai ſpezjaliffa trulâ eeteepiba wareja apſihmet par higieniſku tahdu breeſmigu launumu, kahds ir no walſts organiſeto atklahito jeb preefa namu nebuſchana. Kas râſu (ſugu) garigi un meefigi poſta, tas newar buht ſozialhigieniſts, un ahrprahtigâs eedomas, ka zilweſi zaur to teefot aiſſargati pret weneriſſâm ſlimibam, newar paſtahwet pret pateefâs dſihwes nowehrojumieem.

Beſ tam pehrkamâ peegula naw nekahda mihleſtiba. Tas ir tikai weens no lihdſeſkeem, kâ apmeerinat dſimumu ſatiffmes dſinekli, un neſchaubami ſtahw wehl ſemaf par onaniju (paſſchapmeerinaſchanos). Un kas proſtituziju iſleeto, tas paleef par lihdſwainigu pee tās noſchehlojamâs ſabeedribas atkritumu ſchkras radifchanas un paweſchanas, ſo ſauz par maukam. Jhſi ſakot, paweſchana un proſtituzija ir ſozialâ wehſcha ſlimiba un tapeh; augſtakâ miehâ nemoraliffa. Nauda wiſpahrigi ſamaitâ wiſu muhſu kulturu, wiſos arodos, iſmantojot zilweku zaur zilweku, ar wiſu kapitala weidu palihdſibu. Tomehr tahdi kapitali, kâ, peemehram, alkoſhola kapitalſ un pehrkamâs netiklibas kapitalſ, kuru ſtrahdâ teefchi kâ atſewiſſchu perſonu un râſas weſelibas, ſchâs zilwela dahrgakâs mantas, aſinſſuhzeji, ir netikumibas augſtakâ pakahpe naudas un mantas kultâ. Schee abi kapitali ſtrahdâ roku rokâ, lai pahrwehrſtu mihleſtibas deeweeti par pehrkamumu, rupju mauku un wihtreeſti par winas wampiru (aſinſſuhzeju) un upuri. Schee kapitali ir reiſe ari muhſu pehznahkamo nahwigakee eenaidneeki, kuru radifchanu tee dara atkarigu no wihtna, waj alus ſajuhſmibas un kuru dihgſus tee padod alkoſholiſkai waj weneriſkai iſwirtibai, waj pat pilnigai ſabojafchanai!

Augsti godajamee flahfesofchee! Te ir seksualās tikumbas nah-wigakais eenaidsneeks: naudas un ismantofchanas fahre, pabalstita no alkohola. Aklarosim abas etikas wahrda!

Sefofchais jums to rahdis wehl labaf: Etiski-seksualā sinā leelu lomū spehlē, protams, ari wehl daudf flimibas un nenormalibas:

Pirnifahrt, wenerifkas flimibas, it ihpaschi jiflifs un tripers (seklas pilefchana), kuras beeschi ween isposta gimentes laimi un ap-draud pehznahkamos. Pahraf beeschi teef aismirfts, ka kronifkais tripers sagistē laulibu, un ka mugurkaula smadsenu dilschana un tā fauktats smadsenu atmeekschejums (Hirnerweichung, progressive Paralyse) naw nefas zits kā loti wehlas jiflifa sekas, 10 lihds 20 gadus pehz aplifschanas. Es jau rahdiju kahdā mafā, bet uf ahrtu noprafjumeem pamatotā statiftifkā apfkātā, ka 75 proj. jeb $\frac{3}{4}$ no wifeem wenerifsteem aplifschanas gadijumeem ir notifikfhas weegla alkoholistā reibuma stahwollī. Tas noteef pa leelum leelai dafai zaur prostituziju, kura ir ihstā wenerifko flimibu fabrika, eewehrojot netifku netizamo fkaitu dšimuma fakaru ar daschadām personam. Protams, ari laulatas seewas aplihp ar wenerifkām flimibam no faweem wihreem waj mihtakeem, bet tās ir tīfai sekas no pehdejo eepreekschejeem fakareem ar prostituetām. Higienai un moralei tahdā fahrtā teef breefnīgi kaitets. Kas pats jau aplipis ar wenerifku flimibu un tomehr ifdara peeguku ar kahdu wehl neaplipufchu, t. i. wefelu personu, tas pastrahdā loti nemoralifku darbu, ja ne nofeegumu. Tas tomehr noteef ik deenas, apflehpjot aplifschanu. Pat wehl wairaf: ahrti, kuri ofzijali ismeklē waj dseedina prostituetās, sin loti labi, ka tee pa leelakai dafai tīf uf kahdu laiku war nowehrt daschas skiftakās flimibas parahdibas, bet newis pamatīgi isahrtet galweno kaiti. Nefkatotees uf to, schahdas netifles tomehr atkal peelaisch no-darbotees ar sawu behdigo amatu! Bet tīfai loti maf prostituetās paleef ar wenerifkām flimibam neaplipufchas.

Tee ir it ihpaschi no schuhpibas parascham ufturetās, samaf-fatās „mihlestibas“ augli. Kā weens no dšimumu kopdšihwes etikas galwenafakeem usdewumeem ir scha netiflibas purwa istihrischana, par to newar buht schaubu. Ja tomehr wehl leels daudfums lihdsīgu blakus augonu, peemehram, apkalpotaju, fabrikas strahdneefschu u. t. t. ismantofchana, kuri peeder pee tās paschas schkiras un ir lihdsīgi ap-lifschanas perefki.

Otrs leels seksualo launumu awots ir dšimuma dšinekla per-wersijas (iswirtufschas, pretdabifkas parahdibas). Eelakā dafa no tām ir mantotas un tā tad eedsimtas. Jhsumā sche peemineschu tīf jabišmu mafofchifsmu, pretejo seksualfajufschanu (Urninge), fetifschifsmu, enhibizionifsmu, sodomiju u. t. t. Jstetifchos schai leetā ihfi. Pret schahdeem kautineem mehds ifturetees netatfznīgi un pa leelakai dafai pahraf stingri. Schahdi perwerfi dšinekti, kuru apmeerinaschana neweenam nekaitē (peem. pa leelakai dafai fetifschifsm) ir etifki indi-ferenti, t. i. uf tikumbu neatteezīgi, un tai sinā newainīgi, ka wīnu peekritejeem pa leelakai dafai naw pehznahkamu. Schahdeem zilwe-feem prežetees — ir nemoralifki. Katram wajadsetu fargatees no prezechanās un behrnu dšeminaschanas, kas zeesch no eedsimtas per-wersijas.

Bet ja kahds perwertetais war sawu dšimuma kahri apmeerinat tikai kaittejet ziteem zilwekeem, tad tas ufflatams kà bihštams gara wahjneeks un pabarams nekaitigs, bet newis šodams. Pee tahdeem wispirnà kahrtà peeskaitami sadisti (baudas šlepawas u. t. t.) un patologiskee behrnu pawedeji un ismantotaji. Relatiwi nekaitigi ir „urnini“ (koposčanàs ar lihdsiga dšimuma personam), ja tee stahjas šakarà tik ar peeaugušcheem un kamehr tee nekeras pee pawesčanàs, waj waras. Tapat ari sodomisti (dšineklis us lopeem). Muhsu šifumi šhajos jautajumos ir deesgan atšchgahrni un sòda us teologisku dogmu pamata.

Drusku žitadi leeta stahw ar perwersijam, kuras eeguhtas zaur eedwešchanu, waj šliktam eerasčan. Tàs ir drihsat ahrštejamas.

Beidsot perwersi seksuali darījumi beeschi ween želas no islihdšesčanàs wajadsibà, waj ari no pahrmainas kahres dšimuma dšinekla apmeerinašchanas šinà. Te wajadsetu, peemehrojotees apstahškeem, darit etiški-sozialu eespaidu us šchahdàm personam.

Perwersiju laukà religiska morale ir padarijuse loti leelu postu, isškaidrodama šlimigu stahwofli par leelu grehku un noseegumu.

Onanijai jeb pašchapmeerinašchanai ir ari loti daščhadi pirmžehloni: pa leelafai datur islihdšesčanàs wajadsibà (Totbehelf) beeschi pawesčhana, dauds retak perwersija, waj nerwu trauzejumi, daščhreis ari glušchi mehāniski eemesli. Naw nekas atšchgahrnaks, kà noštahdit šcho parahdibu par breešnigu netikummu, waj par loti bihštamu ligu. Apmeerinat, eepreežinat, šitprināt, atrunāt, dšeedinat, isgahdat warbuht ari normalu apmeerinajumu (tikai ne zaur prostituziju), — ta ir weenigà, pareišà onanijas ahrštesčhana, kura (onanija) nemas naw tik bihštama, kà tas beeschi teek apgalwots. Uri te, kà wisās žitās leetās, muhsu uffkati par etiku rahdis mums pareiso žeku.

Smadsenu un gara nenormalibas, it ihpašchi eedsimtās pšchiskās wahjibas jeb pšchopatijas, kà moraliskais idiotisms (eedsimts širds-apsinas truhkums), krihtamà kaitē, histerija, hipochondrija jeb grehtširdiba un dauds žitas, — ir eemesli loti daudseem seksualeem trauzejumeem un nenormalibam, pahrkahpumeem un noseegumeem, seksualam perwersijam, pawesčhanai ar wiltu, nelainigām laulibam, waj pareišak šakot, laulibas ellei, nelainigu behrnu dšemdināšchanai u. t. t. Šche atkal redšam, kà etika un sozialā higiena šapluhst kopā. Eihds šchim, deemšchehl, teologi un juristi ir aptarojušchi šchos apstahklus ar grehku lahsteem un ar pahrmahjibas nameem. — Bet tas naw bijis ne moralei, ne šlimigajeem, ne zilwezei par labu. Te tikai wajadšiga leetpratiga gara wahjibu ahrštesčhana.

Uri te alkohols un wispahrigi narkotiskee (apreibinošchee) lihdsēkši ir akmens, par kuru kluhp lauschu masas. Dšersčanas eeradums rada pšchopatus (garigi iswirtušchus) zaur sehklas šabojasčhanu (Blastophthorie) un dauds pšchopati toj nespehjiģi alkoholam pretootes un zaur to weegli paleek par bihštameem alkoholiķeem. Te atkal nepeežeesčhami wajadsigs: ašbahst launuma awotu, nowehrit žehlonus.

Uri eedsimtās kaites un pahrejo meesas datu daščhadās frop- libas un iswirtibas, kà dilona dihgli, angļu šlimiba, ihšredšiba, ašins šlimibas u. t. t. kriht šwarā etiški-seksualā šinā, jo tās kaitē wairat

waj masaf atfewischkâm personam un sâbeedribai. Schahdeem flimneeem pehznaškamu dsemdinaschanas sinâ wâjadsetu buht loti apdomigeem, waj nemas newairotees, un teem jasin, ka winu kaites warzaur eedsimtibu pahreet us pehznaškameem.

Augsti godajamee flahtefoschee!

Waj juhs tagad skaidri nedfirdat, fo us jums runâ skaidri zilweziskâ etika us scho faktu pamata:

„Tu newari pahrgrofit zilwezes tagadejo lozekku eedsimtos pamatus, bet taws peenahkums ir, pehz tam, kad sinatne tew scho jautajumu apgaismojuse, sagahdat saweem pehznaškameem wairaf laimes un wairaf sozjalâs wehrtibas, nekâ mums tagad ir. Schai noluhkâ tew wajag ar neatlaidigako energiju apkarot wispirmâ fahrtâ wisu samaitajoscho priwato naudas waldneezibu, lihds ar winas ismantoschanas lihdsfektem, kâ ari wisas apreibinoschâs gistes, fahlot ar alkoholu, un nerimtees, kamehr schee zilwezes eenaidneeki naw pahwareti.“

„Dsimumu kopdsihwes leetâs tew wajag zenstees atmest tagadejo leekulibu, kura lepojas sem „morales“ titula, un tâs weetâ kaut pateesibai un taisnibai waldit. Tew jazenschas ari atdot seeweetei winas dabiskâs teesibas, lihdsigi wihtreescheem.“

„Wiseem meefigi un garigi kropleem un sâbojateem tew wajag pastahwigi mahzit, lai tee dsemdinaschanas aiskaweschanai un nowehrschanai leeto daschadus par nekattigeem atsihtus lihdsjeklus un lai tee aif leelas muksibas un nesinaschanas nelaisch pasaulê nelaimigus, noschehlojamus tahrpinus. Tew jaruhpejas par to, lai schai laukâ tittu leelâ mehrâ iswesta augloschanâs un wairoschanâs eespehjas atnemschana wiseem nederigeem un flimigeem zilwekem, neleekot zaur to jekâ dabiskajam dsimumu dsineklam affetiskus, waj neispildamus aifleegumus. Ne mantai, ne naudai, bet tikai abu dsimumu atfewischo personu sozjalajai wehrtibai, winu eekschejam eedsimtam labumam jabuht ischkroscham pee prezeschânâs iswehles. Kreetnos, weseeligos un etiski labos tew turpreti wajag pamudinât us wairoschanos.“

„Ari pahrmehrigi beeschu gruhtneezibu pee weenas seeweetes tew wajag mahzit ar tahdeem pascheem lihdsjekleem aiskawet un nowehrst.“

„Tahdâ fahrtâ tu sagatawosi nahlotnes pareiso râsas audsinaschanu un labaku, laimigaku zilwezi. Un tâ tu heidsot liski darbotees pateesi ihtajai dsimumu kopdsihwes etikai.“

Peelikums.

Etiski-seksualo šareschgijumu peemehri ij dihwes.

Šlimiga greiffirdiba.

Kahds wihreetis U. juhtas waldsinats no kahdas prežetas seewas E. un elaisčas ar to dšimuma satiksmē. Winsch mehaina to eem-terefet preekšč mahkšlas un šinatnem, bet ar maseem panahkumeem. Pamašam winsch nahš pee atšinas, ka tas newar wišu šawu nahkotni upuret šchai seeweetei. Tad winsch dšiki eemihlas kahdā jaunawā un beidsot to apprez, ar E. šdes šinu, kura tagad apgalwo, ka wina gribot apmeerinatees tikai ar šawu laulibu. U. loti zeeni šawu seewu un to širniigi miško. Bet E. šde to waja ar kahrđinoschām wehstulem. Beidsot sem winas eespaيدا tas paleef tik tahlu pšicho-seksuals, ka tas usrauga E. šđi ar šlimigu greiffirdibu. Domas, ka ta waretu elaisštees ar kahdu žitu mišlestibas šakarā, winu breefmigi ustrauz. Winsch kriht ijmifumā, juhtas nelaimigs un rauga isahrstetees no šchās neprahtigās greiffirdibas.

* *

Šchuhpiba un lauliba.

Kahds isglihtots, nopeetnis, bet drusku gruhtširdigi dšildomigs wihreets bij palizis par schuhpu. Pehž peemehrotas ahršteschanās 1895. g. winsch palika atturibneeks. Trihs gadus wehlať winsch litās hipnotisetees, lai nostiprinatos šawā atturibas apnehmumā. Wehl trihs gadus wehlať winsch eemihlejas kahdā freetnā un weseligā jaunawā. Pehdejas mahte negribeja dot šawu atkauju lihgawaina agrafās schuhpibas dehl.

Man šchheet, ka eewehrojot šcha wihra freetnās un labās etiskās un intelektuelās ihpaščibas, pehž šeschu gadu atturibas lauliba winam nebuhtu leedšama.

Dikumiskšs šaresčgijums. Dautajums?

Kahds wahžu ofizeers mihleja freetnu jaunawu. Bet laulibu ar to winam neatlahwa, tapehž ka jaunawa bij no semas fahrtas. Tā ka abi firsniigi mihlejās, tad iszehlās konkubinats (beslaulības kopdšihwe). Ta ir atkauta. Kadās behrni un tee ir „nelikumigi“. Ustizigais pahritis tomehr nedrihkt laulatees, ja tehws negrib šaudet weetu, lai gan wini abi neko farsiat newehlas, kā eedotees šikumigā laulibā.

Kas šče ir peenahkums?

* *

Onanija.

„Daru Jums šinamu, ka esmu nepilnus 20 gadus wezs; esmu zehlees no puslihdš wefela tehwa, kamehr mana mahte nerwu wahjibas šinā ir waj nepahršpehjama. Masakais 10 gadus wina ari daudš zeeta no štipras migrenes (galwas šahpem).

Es pats nepeederu ari pee zilwekeem ar štipreem nerweem un štipru gribas špehku. Emešlis, šapehž Jums rakstu, ir onanija (dšimumu kopdšihwes dšinekla paščapmeerinaščana), no kuras es newaru wafā tift.

Darasti es isdaru paščapmeerinaščanos weentreis nedelā kaut šahdā nebuht želā. Es gan nešajuhtu ne firdsapšinas pahrmetus (moraliskā šinā), ne ari pahraf leelas bailes no kaittigām šekam, lai gan man jaatsihštas, ka pee manas nerwu wahjibas daščam šam war buht loti šliskas šekas, šo žiti weegli pahrzeesch. — Ne, emešlis, šapehž es gribu atšwabinatees no šča eeraduma, ir žitadas dabas: es to atrodu par loti neglihtu.

Welaimē tomehr ta, ka man wispahrigi naw nekahda gribas špehka. Es esmu pilnigi atkarigs no šawām eegribām. Kopsch trihs gadeem es strahdaju kā tehlnEEKS un ar deesgan labām šekmem. Es tomehr nebuht neesmu usžihtigs un tšchakšs. Daudš deenas es strahdaju 6 štundas un tas ir tas leelakais. Man tomehr ir labas dahwanas attehlot šailumu un tas man palihdš nereti weenā paščā štundā daudš šo padarit, pateizotees štipram paščeedwefumam: „tu to wari“, kas mani tad pahrwalda.

Wehl weena peesihme: pa darba laiku es nebuht nestahwu sem erotiskeem (ar mihleštibu šakarā šahwosčeem) eespaideem, bet tifat preeks pee šormas un krahšas un winu isstrahdaščanas ir tas, kas mani uš ščo darbibu wispahrigi pamudina.

Kad es fahrtigi strahdaju, tad manas šaislibas mani mas apgruhtina, bet nekatoees uš to, dšineklis šahdreis išlausčas ar tahdu waru, ka tas aptwer wišas manas domas. Tad ilgoščanās pehž šeeweetes paleef neapwaldama, kamehr neesmu no tās atšwabinajees augšminetā želā.

Pehž tam pa leelakai dafai juhtos jautraks un špirgtaks. Darbs

weizas atkal. Neskatotees uf to, es labpraht, loti labpraht wehletos tift walâ no schâs nekreetnibas. Es wehl reis ussweru, ka ahreji lihðsekti man nepalihðs. Es neesmu sawu meesu islutinajis, gulu zeeti, pee wafeja loga, eju ifdeenas peldetees, staigaju kahjam deesgan dauðs (no dsihwofka lihðs darbnizai pusstundas). Meeßigi zaur spezialu wingroschanos stiprinatees man neatkauj firðs wahjums. Mana bariba pa leelakai dakai ir wegetariska (augu ehdeeni). Stipru aisdaru un usbudinoschas peedewas es neleetoju. Pihpet nepihpeju, dseru if deenas pahra glahses weegla wihna.

Buhtu Jums loti pateizigs, ja Juhs waretu man dot kahdu padomu.

Schaubos tomehr, waj zits kas buhs darams, kâ nokahrtot dsiimumu satiksni zaur prezeshanos.

Man reis bij pusgadu ilgi tuwaks sakars un pa wisu scho laiku es sajutos tiflab meeßigi, kâ garigi spirgts un spehjigs."

Schim jauneklīm pateesi wajadsetu apprezet kahdu nenerwoju jaunawu. Jautajumu par pehznahkameem wajadsetu tad isschirt, eewehrojot abu laulato draugu weselibas stahwofli un winu preeksch-tetschus.

* *

Daudsseewetisks fareschgijums.

"Kopsch ilgaku laiku mani ir pahrnehmuse stipra kaisliba preeksch kahdas seewetes, ko es weltigi nopuhlos apfarot. Kâ prezets wihrs, furam ir firnigi mihlota seewa, ar furu jau 32 gadus esmu meerigi nodsihwojis, un tã ka eenahkumi naw wisai leeli, es loti labi eeslatu, ka schahds sakars nekahðã sinã naw attaisnojams, pat ne atwainojams. Tomehr esmu par wahju, lai waretu apspeest scho kaislibu."

Wispirms jamehgina apfarot scho kaislibu zaur fugestiju (eedwesumu). Schahdos gadijumos labs padoms dahrgs.

* *

Etiska nefaskana.

Sawu jaunibu es nodsihwoju gandrihs bes kahdas gimenes satiksnes un pee tam bes masakã sakara ar seeweschu dsiimumu, tã ka man, kad es 20 gadu wezumã eestahjos uniwersitatẽ, nebij nekahdas jehgas par dsihwi un winas prasijumeem. Buhdams pilnigi weens par sewi, es jau pehz daschãm nedelam eepafinos uf eelas ar kahdu loti flaisu meitschu no semakãm aprindam. Pehz ihsa laika es apmekleju ari winas wezafus, furi bij weenfahrschi amatneeki. Wineem nefas nebij preti, ka es apmekleju winu meitu winu paschu dsihwofli. Beeschi tee atstahja muhs ari weenus, tã ka starp mums wareja atihstitees seksuals sakars. 21 gadu wezumã es saderinajos un turejos pee sawas saderinatãs, famehr 26 gadu wezumã es dabuju pastah-

wigu weetu un wareju prezetees. Kad es ar sawu bruhti eepajinos, wina bij gandrihs gluschi aismirfufe lafit un rakstt. Es tuhliit sahku ar wisu jaunibas dedsihu strahdat pee winas garigās isglihtibas. Wisos arodos, kā dabas sinatnēs, frantschu walodā u. t. t. es ismehginajos wīnu eewadit, bet wisur un weenmeh man bij japeedsihwo, ka nekahdi panahkumi naw fasneedsami. Es suhtiju wīnu konzertos, teatri, us preekschlasijumeem, bet bes panahkumeem. Wehl ihfi pirms muhsu kahsam es dabuju no winas wehstules, kuru pahraf rupjās ortografiskās kluhdas mani peespeeda nosarkt, ka es biju scho wehstulu saehmajis. Kamehr es pa sawu studiju laiku biju dsihwojis pilnigā weentulibā un mana bruhte pateesi bij weenigā seeweete, ko es tuwak pasiht mahzijos — ar prostituetām es nekad neefnu sakarā eelaidēs, ari wehlaq ne — wehlaqos gados mana dsihwes gaita mani beeschi eeweda isglihtotu aprindu gimenēs un ne bes dsila neapmeerinajuma es atsinu, ka te waldija daudspusiga gariga dsihwiba un peemihliga usweschanās, leetas, kuru truhkumu es jo deenas, jo wairaf sajutu pee sawas lihawas. Un tomehr es paliku winai ustizigs, tapeh; ka zaur baudito seksualo satiksmi es schai sinā sajutu moralisku peenahkumu un 26 gadu wezumā ne ar weeglu sirdi eedewos laulibā.

Mana seewa tuhliit no sahkuma israhdijs par deesgan isweizigu un labu mahjas mahti. No kaut kahda gariga eerosinajuma, waj pat tikai intereschu kopibas turpreti newareja buht ne runas. Sewischki nepatihkama man drihs ween tapa winas kahre komandēt un pawehlei un winas mehtaschanās ar nelaiptibam un rupjibam. Tapeh; nereti atgadijās loti asas sadurmes, kuras tomehr, pateizotees manai wispahrigi jautrai un meermihligai dabai, drihs ween tika isbeigtas ar islihgumu. Peemineschu wehl, ka peh; manām domam man ir apmehram normala seksualitate, kamehr manas seewas seksualā teekschanās ir apmehram tahda, ko juhs apsihmejeet par „wihrischu seksualitati“. Tā ka mehs sawas laulibas pirmajos gados bijām stipri apgruhtinati ar materialām ruhpem, tad mehs sahkmā atturejamees no behrnu gahdaschanas. Tikai 3 gadus atpafat mums peedšima mafs puists, ko mana seewa lihds schim ir kopuse ar aifustinoschu ruhpihu un mihlestihu. Mehs abi loti mihtojam scho behrnu. Eoti bihstama nesaskana muhsu laulibā radās tif preekschneilga laika zaur kahdu kluhdischanos no manas puses. Muhsu namu schad un tad apmekleja kahda jaunawa no isglihtotas gimenes. Wina bij man no pascha sahkuma loti patihkama, lai gar es to tif skaidri neapfinajos. Wina sahka dsihwi un ar sapraschanu interesetees par maneem darbeem. Kahdā deenā gadijās, ka es no azumirka sajuhsmibas aisrauts, aismirfos un atsinos winai mihlestibā, ko mehs apseegelejām ar sirsniņu butschinu. Wina apnehmās peh; tam wairs nekad us mums nenahft. Beidsot man isdewās wīnu pahrunat, ka mehs taf waram ufturet tikai skaidri garigu sakaru. Tomehr wina man lika zeeti apsolitees, ka zitadā sinā nekahdi winai netuwoškos. Pee schās norunas mehs ilgaku laiku zeeschi peecturejamees, isleetodani wisu sawu gribas spehku. Beidsot es winai atkal reis parahdiju kahdu masu laiptihu un nelaimē gribeja, ka mana seewa mani pee tam pahrsteidsa. Pats par sewi saprotams, ka iszehlās breefmigs

trajis. Jaunā dahma, protams, muhs atstahja uš atpakaš negreeschānos. Mana ņeewa bij k̄a ahrprahtiga un zribeja ņew un behnam galu padarit. Beidsot man isdewās wīnu apmeerinat un isluhgtees peedofchānu. Tomehr tagad tiš ņahkās pats launakais: wīna pastahwigi mani moka ar leelako greišfirdibu; neweena ņeeweete nedrihkst manā tuwumā buht, pat ņeeweeschu portreju apluhkofchāna war wīnu breešmigi uštraukt. Beš tam wīna ir tiš neapdomiga, k̄a pat glušchi ņwešcheem zilwekeem leef manit muhsu apstahklus, zaur ko ešmu nofluwis loti nepatihkāmā stahwofli. Katrs neeks wīnu breešmigi uštrauz un dod eemešlu nolamat mani ar wisprastakeem lamas wahrdeem. Diwas reises ta mani pat ar darbeem aišfkahra, weenreis pat ņwešchi flahthuhne. Pehz wiša ta mana jau tā k̄a tā loti wahjā peekehriba wīnai ir pagalam juduše un tā k̄a man ir dibinata teesiba domat, k̄a pateest harmoniškā kopdšihwe starp mums laikam gan wairs nekad nenodibinašees, tad es buhtu gataws prašt laulibas škīrščānu, kas pehz mana adwokata domam esot pilnigi eespehjams. Tomehr newaru to tiš weegli apneentes: mana ņeewa, k̄a leekas, nekātotees uš wīšu to, wehl arween mani loti mišlē. Jaatšihstas ari, k̄a wīna k̄a ņainneeze un mahte ņawus peenahkumus ispilda. Utgreeschānās weenkahrschajos apstahklos, no fureem ta zehlušes, buhtu wīnai loti gruhti, it ihpašchi „zitu laušchu dehl“. Beš tam wīna šchad tad ir peedraudejuše ņew galu padarit. No otras pušes man ir ņaprotamā wehleschānās wešt zilweka zeenigu dšihwi. Ešmu tagad 35 gadus wezs un stahwu ņawas ihstās darbības ņahkumā. Domaju, waru no ņewis teikt, k̄a man wispahrigi ir idealas interešes. Restoranu dšihwe man ir ņwešcha, bet turpreti mani loti interešē mahkšla, literatura u. i. t. Zik loti man gribetos, k̄a waretu šchās garigās interešes manit ari ņawā gimene. Zik labpraht redsetu pee ņaweem ņahneem ņeewu, kura ar ņmaljuhtigu ņaprašchānu nemtu širniugu lihšdalisibu manā garigā dšihwē. Wisbreešmigaks man ir tagadejais stahwofliš, kas uštureščānos mahjās man beeschi ween padara par elles mokam un kas man nedod nekahdu zeribu uš ņaškanigas kopdšihwes atjaunoschānu.“

Šchis nabaga wihrs ir teescham loti nošchešlojams. Wīnšč ir kritiš par upuri ņinaščānu un pahrliškšanas truhkumam ņeškwālā jautajumā. Utškaitot laulibas škīrščānu, te maš kas žitadi lihšdams. Škīrščānās tomehr lehnām un apdomigi ņašagatawo.

* * *

Wšichopats. Onanijas spoks.

„Es studeju teologiju, bet deemschehl jau k̄a jauns students padewos onanijas netikumam, kas mani jo wairak waldšinaja, jo weenpušigaks un intensiwaks bij garigais darbs, kas man bij jadara. Ar ņaunu man jums atlahiti jaatšihstas, k̄a ne man ecaudšinatee pamata prinzipi, ne religiošās meditazijas (pahrdomajumu) apšinigi isšeetotee lihšfekti, newareja mani isglaht no mušlaja, kura biju eestidšis. Tikai uš nedelām un mehnešcheem es wareju atturetees no šchās indewes, tad ta man no jauna ušmahjās ar nepahrwaramu spehku, tā k̄a turpinajums bij sliktaks, nekā ņahkums. Tā bij ari manā

mahzitaja amata laikā: pašpahrmetumi un labas apmētšanās bij tīfai bruga atmeti zēlā, kur naw wairs apstahšanās. — Es sau-
deju wisu jautribu, nomozijos ar meega truhkumu un nerwosu ne-
meeru un paliku meesās arween wahjafs.

Daschus gadus es wehl paliku neprezejees un jaatsihstas, ka
ihstenibā es labaf buhtu wehlejees nodsihwot wisu muhschu neprezejees.
Tomehr tas nesaflaneja ne ar manu stahwofli, ne ar manu eedsimto
rafsturu, kuram loti wajadsiga peesleeschanās un papildinajums.
Tapeh3 es apprezejos zeribā, ka nu reis tikschu walā no sawām lehdem.
Tas tomehr nekad naw weegli, it ihpaschi, ja laulibā nedabū peete-
foschu apmeerinajumu, kā man gadijās mafakais pirmajos laulibas
gados. Jhst fakot, es peefopju scho eeraschu wehl tagad, lai gan
manā gimene ir jau septini miht behnini un mana seewa man
tagad peenahzigā mehrā nahf preti. Manas slepenās rihzibas sekas
ir nogurums, atminas wahjiba, reiboni u. t. t. Elektriba un muskulu
darbs nelihdsf.

Beidsot man zaur kahdu laimigu gadijumu nah3a Juh3u grah-
mata rokā un te es smehtu apmeerinajumu atsinā, ka sinamā eerascha
ir gan atmetama un pelama, bet tomehr ne tik pašpasemojoscha,
ka zilwefam wajadsetu tapeh3 sewi nizinat un mafaf zeenit, nekā tahdu
zilwefu, kas padewees prostituzijai. Par scho apmeerinajumu es
Jums pateizos, godajamais kungs, no wisas firds, jo Juh3 nemaf
newarat eedomatees, jif slikti es wisus scho3 gadus esmu no sewis
domajis, kā launa firdsapina manī mozija, kā es pats sewi nolahdeju
kā leekuli, kas laudim melus sludina u. t. t.“

Schis nabaga wihrs ir leelā mehrā kritis par upuri pašah-
woscheem aisspreedumeem par onaniju; otrfahrt — eedsimtai psicho-
patijai. Pehde3 ar saweem nomozoscheem pašpahrmetumeem ir
wainiga pee noguruma, reiboneem un atminas trauzejumeem, fo
wint3 leef uf onanijas reh3ina.

* * *

Sifilifs un lauliba.

„Esmu slims. Kopsch 3 mehnescheem sa3limu ar sifilifu. Uhr-
stejos pee kahda weete3a spezialista, kas man apsola ifdseedina3chanu
diwu gadu laikā. Reise ar to man stahw preekschā faderina3chanās.
Pehde3o es warbuht waretu atlift uf weenu gadu. — Tagad pats
galwenais jautajums? — Waj Juh3 domajeet, ka mana slimiba
jebkad ir ifahrstejama? Juh3u grahmatas (Seksualais jautajums)
119. lapas pusē nenorahda nekahda zela uf pilnigu iswefeloschanos.
Turpreti Juh3 fakat, ka pee tahdeem, kas leekas buht pilnigi ifahr-
steti, slimiba war peh3 10—15 gadeem affahrtotees.

Waj Juh3 man waretu peh3 Juh3u tagade3ās atsinas un sinā-
3chanu stahwofla dot atflah3tu atbildi uf scho jautajumu. — Esmu
uf wisu sagatawojees un peeturos zeefchi pee usfkateem, ka labaf ir
nelaimi weenam pašcham nest, nekā uf warbuhte3ās iswefeloschanās
pamata nodibinat gimenes dsihwi. — Tagad man wehl ir laifs pee-

flahjigâ fahrtâ atfahptees; wehlaſ tas wairs nebuhs eeſpehjam eewehrojot manas iſredſetâs dwehſeles intereſes. — Waj es drihktu juhs luhtg darit man leelo pakalpojumu un dot atbilde uſ maneem jautajumeem? Skaidra, iſha un noteikta atbilde ir man no leelaka ſwara, nekâ warbuhtejâ iſredſe uſ iſahrſteſchanos, ja pehdejâ tomehr iſpaleeſt.“

Deenahkums ſche ir ſkaidris kâ deena. Laulibu newar atlaut, kamehr naw pagahjuſchi 3 gadi no ſiſiliſa peeliſpſchanas un kamehr ſlimiba — ſawâs parahdibâs — naw iſahrſteta. Beſ tam par ſlimibu wajadſetu ari bruhte ſinamu darit. Pat tad wehl atleef mugurkaula ſmadſenu dilona un ſmadſenu treeſas warbuhtiba. Utkal norahdijums, ka pirms katras laulibas wajadſetu iſdarit eeprееſſcheju ahrſta iſmekleſchanu.

* *

Aiſſpreedums.

„Kahds no maneem draugeem kopsch gada laika zeeſch no beeſſas poluzijas (ſehklas noeeſchana). Juhsu jaunakâ darbâ, ko es taiſni ſchâs leetas deht nopirku, Juhs ſakat, ka ne wiſai beeſſa poluzija naſti nebuht neeſot tiſ koti bihtama. Mans jaunais draugs tomehr negrib apmeerinatees un pehdejâ laikâ man iſſkaidroja, ka dſihwiba winam eſot koti apnikuſe.

Waj es drihktu iſluhgtees ſchâi leetâ Juhsu padomu, ko lai mans draugs dara, lai poluzija retaf atfahrtoſos un kâ lai es winu apmeerinu?

ſchis 18 gadus wezais jauneklis ſtrahdâ pa leelakai dakai lihds pulkſten 11 wakarâ, tapeh; ka ſkolas darbi to praſa. Wiſch pa leelakai dakai ſehd pee darba. Wiſch dſihwo ſahſtigi, reti kad eedſer glahſi alus, wingro fahrtigi. Wiſch man apgalwo, ka nekad neeſot onanejis. Winam ir ſtingra griba, ſkaidris prahts, uſbudinoſchu gabalu wiſch nelafa. Wiſch ir leels no auguma, proporzionalas meeſas buhwes un atſahj garigi un meeſigi weſela zilweka eeſpaidu. Poluzija winam uſnahk nedekâ weenreiſ, reti kad 2—3 reiſes.“

ſchim jaunajam zilwekam nekas nekait. Wiſch zeeſch tiſai no aiſſpreeduma. Druſku autoritatiwa aiſrahdijuma no kahda ahrſta puſes un katrâ ſinâ maſleet ſugeſtijas, kâ zerams, peetiſ dwehſeles apmeerinaſchanai. Sug-eſtija war padarit retakus ari poluzijas gadijumus.

* *

Seewas nimfomanija.*) Wiſhra impoſenze.**)

„Kopsch 4^{1/2} gadeem eſmu apprezejees, bet nelaimigi. Mihsu laulibâ ir dſinuiſchi 2 behrni, puisens un meitene, kâ leeſas, kott weſeligi, ſeedoſchi behrni. Mana ſeewa turpreti ir palikuſe man ne-

*) Nimfomanija = ſlimiga, newaldama dſinuma kaiſliba.

***) Impoſenze = neſpehſiba.

ustizama un atdodas wifadeem weenfahrscheem wihreescheem, kas mani loti sahpinā, jo wairaf behrnu deht. Sawu seewu es tomehr wehl loti mihleju un behrni man stahw tuwu pee sirds. Es sinu, ka mana seewa apprezjās ar mani aif mihlestibas, bet man mahjās neefot tifa pawesta un no ta laika ir pret mani auksta, kildiga, slinka un nefahrtiga, bet dšimumu kopdsihwes sinā loti kaisla. Wina ir wehl jauna seeweete, žitadi patihkama un weseliga iffata. Es nesinu lahgā, žif ilgi wina jau ir man neustiziga un waj behrni ir mani, waj ne. Jau ilgaku laiku es zeeschu no impotenzes (nespehjibas) un seewas aukstā atturiba to ir drihsaf pawairojuse, nekā labojuse. Warbuht, ka tas ir ari winas neustizibas eemeslis. Tā ka es agraf biju onanijai padeweēs, tad Juhs warat eedomateēs manu pateeso stahwofli un norahdit man lihdselkus, waj zelus, lai leetu atkal eegrofitu pareisās ffeedēs. Man ir leela ustiziba uf Juhsu personu. Ja mana kaite buhtu nowehrschama, tad es wehl reis uffahftu ar sawu seewu šarunas un behrnu deht winaf peedotu, warbuht, ka mehš wehl reis waretu laimigi kluht. Ešmu slais no auguma, stiprs un wesels. Mehš ešam abi weseligu wezaku behrni. Ja Juhs to at-rastu par labaku, waretu pee Jums personigi cerastees (notizis).

Ešmu lauffaimneeks un kà jau teizu, žimenes labkļahjiba man stahw tuwu pee sirds. Ešmu Juhsu grahmatu lašjis un wifu meerigi pahrdomajis, kas uf mani atteežas. Ja laboschanaš naw šagaidama, tad es panentu behrnus pee šewis un gašdatu par laulibas šķiršchanu, lai gan daritu to tika wisslīstakā gadījumā."

Šchāi gadījumā gan laifam nekā žits neatlīks, kà laulibas šķiršchana, jo wihreescha nespehjiba un seeweetes nimšomanija ir gruhti šastanā wedamas, it ihpašchi ja seewai truhft mihlestibas uf wihru.

* *

Gedšimti truhkumi, elīks šareschgiunus.

„U. M. kungs no U. luhdja mani peeprašit no Jums padomu šahdā preekšch wina loti šwarigā leetā. U. M. šawā laika apprezjeēs ar zeeschu apnemšchanos, ka wina laulibai japaleek beš behrneem. Tagad turpreti winaam un it ihpašchi wina seewai arween wairaf usnahf wehleschanaš pehž behrneem un reisē ar to reebums pret wīseem aifšardšibas lihdselkeem. Es winaam šawā laika eeteizu palift bešbehrnu laulibā, tapehž ka abi laulati draugi, tā wīnšch, kà wina seewa, no stipri slimigām žimenem. Es wehl tagad ešmu tais pašchos usfkatos. U. M. tomehr loti wehletos dširdet ari Juhsu špreedumu. M. žimenē weens brahlis ir loti nerwojs un leels šawadneeks. Tehwam ir pawīšam nenormals raksturs. Wīnšch ir žilweks bailigs, šateekas ar loti retām personam, šawās interesēs pa dalai drusku behrnīšchs. No wina 4 behrneem U. M. beš šchaubam ir norma-lais. Wezaka mahša diwus lahguš ahrštejās wahjprahtigo namā. Otrs brahlis bij no masām deenam loti aprobeschots. Wīnšch neilgi atpakal nomira ar šcharlaku, ko pawadija wahjprahtiba (katafonija).

Uri gimenes sahnu linijs ir pšichosi. U. M. seewa zehlusēs no tehwa, kas stipri slimo ar krihtamo kaiti. Tee ir eemešli, kuri lika man schaubitees par weseligeem pehznahameem."

Uhrstam pilnigi taisniba.

* *

Satiriasija*) un konflikts laulibā.

"Sawā ismifumā atkaujos few isluhgtees Juhšu padomu sekofchā leetā: Esmu 41 gadu wejs, apprezejees, zehlees no peeteekofchi weseleem wezakeem, kuri abi bij masleet nerwosi. Tehws isdarija pašchlep-kawibu kunga wehšcha dehl 74. dšhwibas gadā. Es pats iszeetu daschadas behrnu slimibas, zitadi biju wesels, dšhwoju kā students, alkohola sinā sahrtigi, bet seksualā sinā biju arween loti kaisligs un eelaidos beeschi dšimumu satifsmē. 1889. gadā apprezejos, man ir loti skaisa, ischakla un peemihliga seewa, kura man dsemdeja 1890. gadā dehlu. Kahdu laiku man ari ar wiku bij loti beescha dšimumu satifsmē. Nestatotees us to, ka ari mana seewa dšimumu kopdšihwes sinā ir deesgan karsta, ka es wiku sirsnigi mihleju un ka man ir jaukakā mahjas dšihwe, es tomehr atkahrtoti peelaidu laulibas pahrkahpumus un lahвос no seksualā usbudinajuma tā aistrautes, ka eelaidos ar daschadām seeweetem. Mana seewa sin scho manu beescho maldishanos un grib no manis schirtees, lai gan wina schimbrihscham wehl usturas pee manis un pehdejo desmit deenu laikā ifdeenas ar mani koateja (kopojas), lai issargatu mani no ziteem kahrdinajumeem.

Ur pilnigu teešibu wina man turpmak neustijas, lai gan es esmu zeeschi apnehmees ahrpus laulibas wairs neelaisstees dšimumu satifsmē. Lai tomehr waretu labak aissargatees pret kahrdinajumeem, es domaju liktees hipnotifetees, tapehž ka sagaidu no atteezigas sugestijas (eedwesuma) labas sekmes."

Dateesi, schai gadijumā war tik sugestija lihdsēt.

* *

Hipochondrists

(loti mehrens wajadšibas onanists).

"Augsti godajamais kungs un ahrsts! Juhšu atteezigās rindinas par slimibas sekam war gan buht pareisas, bet taisniba, ka Juhš ari sawā grahmatā loti saudšigi pahrrunajeet scho nodaku teem onanisteem par apmeerinajumu, kuri Juhšu grahmatu lasis. Jums jau wajaž pret scheem lautineem saudšigi isturetees, jo wiku zeeschanas ir tik leelas, ka labak ir masleet ko noslehpt, nekā zaur walširdibu sahpes diwlahrtigi pawairot. Buhtu breesmigi, ja kailā pateesiba tiftu is-teikta, un Jums sawas azis wjadsetu pee tās pameelot. Naw tatschu eespehjams, ka tas war palikt pawisam bes sekam. Pee manis,

*) Pastahwiga, neapmeerinama griba pee wihreescheem.

peemehram, tas ir breefsmigā fahrtā peerahdijees. Mani jaunības gadi leezina par to. Preefšch manis tee pawisam newehrtigi aizgahjušchi garam, bagati ar metafisiskēem juhtu sapnojumēem, dšilu reebumu, bet žitadi besdarbigi un neaugligi. Tas ir gala isnahkums, kad es pahrdomaju par laiskeem, kad žiti peesawinajas sew augstas garigas mantas, sinaja, kas war buht nahkotnes žilweks bes eeguhtām sinaschanam, bes gara... Es gribetu peederet pee laudim, fureem pateesi gars stahw pahri par gribu un ne wis kà es, kas sawas dšilwibas 22. gadà breenu zaur garigu purwu un furam pee tam wehl jazihnas ar gribu un energiju. Par wisu to man weenigi japateizas manam ehmotam netikumam. Ja es buhtu sabeedribas žilweks, scho pasaules komiku lihdsbeedris, tad es drošchi ween buhtu brihws no schàs onanijas kaislibas un nedaritu sew tik neisfakamas mokas. Kas es tomehr newaru buht, negribu ari par waru kluht, jo tas nosihmetu isnihžibas prozesu. Ko es lihds schim zaur pascheedweschanu (katrà sinà ne pilnigi pareisi isdaritu) gribeju sewi panahht, ir mas tizams un panahktumu naw nekahdu bijis. Kà es žums jau rakstiju, es loti mihleju lasit un studet filosofiju. Žil tahlu schai sinà esmu tizis, to žuhs redsat.

Augsti godats kungs! Man wajag un es gribu atswabinatees no schàs breefsmigàs onanijas slimibas. Ja ari meesigi ta daudš newar kaitet, tad garigà sinà loti. Man zaur to želas žums nesaprotamas sekas, jo ta glušchi sabojà nopeetnu domaschanu un strahdaschanu. Ta nospeesch manu garu, sapraschanu, prahtu u. t. t. wisneschehligakà fahrtà, jo taisni sahpes, furas man zaur schahdu newehlamu pahrkahpunu želas, traužè wisu turpmako garigo dšihwi.

Es žuhs loti luhdsu dot man wisus eespehjamus padomus, es ne no ka nebaidišchos, kas man war palihdsjet labotees!"

(Es scho jauno žilweku apmeerinaju. Wina zeeschanas naw onanijas sekas, bet želas no wina hipochondriskàs psichopatijas.)

* *

Netischišims un lauliba.

„Mani wezaki un winu wezaki ir meesigi un garigi weseli. Mana mahte slimoja pehž manas peedsimschanas ar religiošu gruhtsirdibu, bet tika isdseedinata. Preefšch 4 gadeem wezaku materialu saudejumu dehl schi kaite winai atkahrtojas. No sawas agras behrnibas es wehl labi atzeros daschus sikhumus, kui warbuht ir no swara. Es wareju buht 4 gadus wezs, kad tehws kahdà wakarà pehž weikala slehgschanas ar mani spehlejās. Winsch sehdeja us sofaja un tureja masu speeki rokà. Es bju par suniti un sraideleju pa istabu ischetrahpus un reedams schurp un turp. Tehws mani aizinaja pee sewis, saukdams: „Sunit, nahž schurp!“ Pee tam winsch man weegli eesita. Schai brihdi mani pahrnehma juhtas, kò es nekad neesmu aismirsis un tagad es smu, ka tās bij dšimuma kaislibas juhtas. Es toreis tuhlit pakritu gar semi, kamehr tehws, domadams, ka es sasitees, peeskrehja klahht un pazehla. Es turpreti

newareju ne wahrda ifrunat. Kahds eedsimta mafoschisma weids? no ka es tomehr schimbrichsam gandrigh neka nemanu. No bailem es wehlafl skolā wairak reises dabuju orgasmu (afins sawit-nojumu), bes tam katru reisi pee wingroschanas, tiklihdſ kà es pee kahpſchanas pazehlos wairak kà 2 metrus augſtu, bet tikai tad. Ko schàs juhtas noſihmè, par to man nebij toreif ne mafakàs nojaufmas. Sawâ 12. dſihwibas gadâ es biju brihwdeenàs pee radineekeem, pee kahda gimnaſijas ſkolotaja, kas tureja panſiju. Sehnu nebij gandrigh neweena mahjàs. Te preekſch weena no teem atneſa pahru jaunu ſahbaku un man wjadseja tos nolift ſkapi. Es newareju zitadi, man waja dseja tos uſwilkt kahjàs. Tas, protams, war beeschi atgaditees, ka kahds sehns uſwelk aif ſinkahribas ſawa beedra ſahbafus, bet ſahbaku uſwilktſchana man bij toreif ſekſuala bauda. Eihdſ ſawam 18. gadam es biju ſekſualâ ſinâ pilnigs behrns, bes kahdas dſimuma dſinas waj uſbudinatas fantaſijas. 14 gadu wezumâ es eeſtahjos X. pilſehâ pee litografa par mahzekli. Sa-lihdſimot ar muhſu weenkahrſchajeem lauku apſtahkkeem, ſchi „leel-pilſeha“ atſahja uſ mani leelu eeſpaidu. Tai bij tikdaudſ eeweh-rojamu weetu un fur tad wehl daudſee, ſkaifte ſkату logi. Bet neweeni no teem mani tâ newaldſinaja, kà tee, fur bij apawi iſſtahditi. Es wehl ſkaidri atzeros, ka mani tur kahds pahris kurlju pilnigi apmulſinaja. Man, kas pat wehl neſinaja, ko noſihmè lojekka erekzija (fazelſchanàs), uſnahja ſupra erekzija un dſimuma kahriba pee ſcho kurlju apſkatiſchanas. Seeweetes mani atſahja aukſtu. Bet kurpes uſwilkt darija man leelako preeku. Un kà ſchodeen, tâ bija jau toreif: ſekſualâ kahre nebij pee manis ſaweenota ne ar mafakâm eedomam par kaut ko ſeeweetiſku. Sahbakt paſchi par ſewi ir tee, kas fairina dſimuma kahri. Kad es wehl biju tik jauns (16 gadus), mani fairinaja ari ziti un newis ſeeweefchu apawi ween. Jo wezaks es tapu, jo ſtiprak parahdijàs ſetiſchiſms, un pamafam es ſahku nojauf, ka man peemiht kaut kas, ko ziti zilweki nepaſiht. Sahkumâ es domaju, ka wiſeem tapat klahjas, kà man, pee ſchahdu ſahbaku uſſkatiſchanas un es pateefi brihnijos, ka tâ kaut ko ir atkauts atklati uſſtahdit pahrdoschanai. Kad es par ſawas kahribas ſawadibu tik ſkaidribâ, mani tuhlit iſzehlâs ſchleſchanàs un lihds pat ſchim laikam mans eeſchejais zilweks ir diwâs datâs ſchirts: normalâ zilwekâ, kas aptaro perwerſo (pretdabiſko), bet deemſchehl beeschi ween pats teek pahrawarets. Utkaujeet man klufet par zihnam, ko es beeschi ween deenam ilgi pats ar ſewi eſmu iſkarojts, bet eegriba dabut eekahroto ſahbaku daſchreis bij nepahrſpehjama. Kad es gahju to pirkt, tad no kauna newareju bodè ne wahrda ifrunat un droſchi ween pahrneſu mahjàs pahru man nederigu ſahbaku. Reiſ — tas bij pirmo reiſ, kad es ſchahdus ſahbafus pirku — es nejaufchi dabuju derigu pahru. Winu peederums ſagahdaja man uſ kahdu laiku meeru. Bet tad gahja atkal walâ. Urween augſtaf un augſtaf gahja fantaſijas wiſni, lihds beidſot tee ir ſafneegufchi robeschas. Es negribu wiſu ſtahſtit, kahdas mulkibas es ſchai ſinâ eſmu iſdarijts, bet daſchus gadijumus, kuri rahda ſchahdas kahribas breeſmigo waru, tomehr gribu ſche peeweft. Tâ ka es lihds ſawam 28. dſihwibas gadam ne ar weenu ſeeweeti nebiju dſimumu ſatikſmè eelaidees —

leelakā wjadšibā, kad žitadi wairs newareju, es ispalihdsejos zaur pašchapmeerinashanos — tad es nahzu uš domam, ka apprezeshanās gadījumā, kad šahksees laulības dšimumu šatiksme, mana perwersija (pretداببا) issudis. Bet manas laulības pirmajā 14 deenās man nemas nebij erekšijas — pawisam neweifks šahwollis preeksch jauna laulata wihra — un tīfai maš pamasam wifs peenehnia normalu gaitu. Manas laulības pirmajā gadā man bij meers, bet wehlf wezais jandalinšch gahja atfal wakā. Reif biju lihds ar šawu seewu B—ā. Tur kahdā škatu logā manu wehribu šaitšija kahds pahris dahmu kurpu un tā ušbudinaja manas kahribas, ka es pehz trihs deenu ilgās žihnas pats ar sewi newareju nefa žita darit, ka wakarā pehz wefkala šlehghšanas pa dšelszžeku turp nobraukt. No woksala taitni uš mineto škatu logu — weens škats un apmeerinats es gahju atfal uš woksali un pehz štundas laika biju mahjās. Šchis joks man maksaja 1 marķu 30 šentigus, bet man bij meers. — Pirms kahsam es reif ar šawu bruhti norunaju isbraukt uš B. šwehru dahrsu. Mums bij norunats šinamā weetā šastaptees. Preežigs, pawadit ar šawu bruhti pahra štundas kopā — es wīnu loti mišleju un mišlu ari tagad ka seewu ne masaf, — es gaidiju uš wīnu, sehdedams uš kahda šola. Šaudis štaigaja man garam, bet es nepeegreesu teem nekahdas wehribas; es mešleju tīf šawas bruhtes pašhštamo šahwu. Nejaušchi es eeraudšiju kahdu pahri šahbaku un tad bij pagalam — peezās minūtēs meertgi sehđot man bij sehklas nogahjums.

Kā es kaunejos, kad beidsot peenahja gaiditā! — Manu šwaini reif apmekleja diwas dahmas. Mehš kopā isgahjam un pa trepem lejā ejot es nejaušchi ušmetu škatu uš wīnu kahjam. Mans meers bij pagalam. Zaur meleem, nekāunibu u. t. t. man beidsot isdewās eekluht wīnu dšihwollī, kad neweena nebij mahjā. Es ušwīku tās kurpes un dabuju zaur to eksplošizijas weidigu sehklas ispluhdumu; pehz tam man bij šehšas nedēfās tīf labi, ka wehl nefad. Pehz apmeerinatas kahribas šinameem šahbakeem naw wairs preeksch manis nekahdas wehrtības. —

Es drihs ween eestatiju par šawu peenahlumu isštahstī par šcho kaiti šawai seewai, no kuras es nefa neslehpju. Kad man bij šchis pirmais lihdsšinatajs, tad palīka weeglak, bet šcha noslehpuma atflahšhana maksaja man breešmigu eekšheju žihnu. Attehlot, ka šchahda perwersija pahrnem wīfās domas, naw eepeshjams — žilweks paštahwīgi žihnas ar pašchpahmetumeem, mehginajumeem apšlahpet wīfu sewi, un štarp kahribu. Mehginahchu to aprakstī. Šai manu kahribu ušbudinatu — šahbakam wispirmā kahrtā wjadšseja buht — ar šmeilu galu. Šahbaks ar platu galu, žif glauns tas ari žitadi nebuhtu, newareja un newar atstah uš mani kaut kahdu eepaidu. Par peerahđijumu, ka tīfai šahbaki ar šmeilu (afu) galu mani kairina, war noderet tas apštahklis, ka šahkumā — no 14. lihds 17. dšihwības gadam, — mani wareja šakairinat ari wihreeschu šahbaki, ja ween tee bij ar šmeilu purnu. Tīfai pehz dšimuma dšinas pamošchanās, mana kaisliba pamasam peegreesās dahmu apaweem. — Es eepašinos ar kahdu darba beedri, pee kura drihs ween nomaniju, ka wīnam ir ta pate kaisliba, kas man. Wihreeschu šahbaki, ja ween tee bij afu

purnu, winam pilnigi peetika. Mas pamajam mana garscha nemanami pahrgrossjäs un tagad ari dahmu korpem wajag buht bes smeila purna wehl dauds zitām ihpaschibam, lai mani fairinat. Wišä ziti apawi, kureem scho ihpaschibu naw, atstahj mani gluschä aukstu. Scha untuma nenormaliba wisspilgtaf parahdas sefoschä apstahkli: personigi es pats esnu loti weenfahrschs, wišs zits tikai ne modes ahksts. Gluschä otradi, manai seewai par nepatikschanu es apgehrba šinā esnu beeschi ween nolaidigs, wispahrigi leeku gresnibu neeredsu — un tomehr pahrschpöhleti eleganta dahmu korpem wajag mani augstakā mehrā fakairinat! Tahda pat dahmu zepure, waj apakhschwahrks turpreti manē sazeltu tik noscheloschanu par schahdu modes ahkstu.

Un esnu wispahrejos wilzeenos Jums attehlojis leetas apstahklus. Tagad atbildeschu sewischki us Juhšu wehstulē usstahditeem jautajumeem. Nerwosu trauzejumu man nepawisam naw, turpreti juhtos pastahwigi pilnigi wesels tiklab šisškā, kā pschisškā šinā. Ari stary saweem radeem nesinu neweena ar lihdsigu dsinekli. Ar tahdeem sahbaeem, kahdi mani war fairinat, es waretu sawu dsimuma gribu pahrmehrigi pawairot. Domaju, ka schahdi apawi waretu man padarit par eekahrojumu pat tahdu personu, us ko es zitadi ne wiršū nekkatitos, Jo ne zaur kahdeem apstahkleem es newaretu aiskawet, ka man, it ihpaschi, ja es schahdus sahbakus pats uswilktu, usnahktu erekzija (sazelschanäs). Un neween zaur to, ka mana seewa schos apawus uswelk, es waru dsimuma gribu pawairot, bet ari zaur to, ka es pats tos uswelku. Zitadi mana dsimumu dsihwe ir gluschä normala, bet ne štipri attihštita — stary diweem dsimuma atteem beeschi paeet 3—4 nedelas, bet masakais weena nedela.

Deeshme. Warbuht ir no šwara aistrahdit, ka poluzija (sehklas noeeschana) zaur erotiskeem sapneem man nekad naw bijuse un ari tagad naw, bet tikai tahda, kura zetas zaur atteezigo apawu usskatishanu.“

Schim loti objektivi un pamahzofchi attehlotam gadijumam wajadsetu beidsot tatschu reis pamudinai us nopeetnu pahrdomaschanu tos tikumibas spredikotajus, kuzi seksualäs perwersijas (pretdabischkibas) apšihmē un nosoda kā netikumus un palaidnibu. Mehs sche redsam freetnu un labu zilweku, solidu, mihsjojofchu laulatu wihru, kas zenschas apkarot sawu eedšimto perwersiju ar wišu sawu gribas spehku, bet bes panahkumeem.

Manas grahmatas „Seksualais jautajums“ eespajds us kahdu jaunawu

(21 g. wežu).

„Juhš man prasat, kahdu eespajdu atstahjuse Juhšu grahmata us mani, waj es pehz tam juhtotees slittaki un Juhš esot pareiši apspreeduschi jaunū skuku juhtas? Man eepreeksch japeeshimē, ka samehrā esnu wehl loti jauna, bet esnu dauds lašijuse. Mana mahte mani audsinaja loti brihwi; kapehz es drihktu sewi peeskaitit pee jaunawam, kuzām naw aisspreedumu. Neskatotees us to, mani kaweja kahdas eeschejās bailes, waj warbuht nepareišas kauna juhtas, runat par wišām tām leetam, kuzas Juhš pahrrunajeet. Wišs, fo es sinu, bij smelts no grahmatam, waj instinktiwi nojaufts, un lai gan es skaidri sinaju, ka mana mahte buhtu bijuse katrā laikā gatawa man atbildet, es winai nekad neko tahdu neesmu prasijuse. Dehdeja laikā, jaatsihstas, mani bij pamodusēs sūkahrība. Man bij mozosčas bailes no ta, fo es nesinaju un fo man tomehr wajađeja dabuht sinat. Tapehz es preezigi lehdros pee laššchanas, kad kahdā deenā mana draudsene atnesa man Juhšu grahmatu, jo es gribeju reis tift skaidribā. Ar pirmajām nodalam man gahja loti gruhti, newis tapehz, ka es tās nesapratu, bet tapehz, ka man islikās pawisam šweschadi un ehmoti wisu to redset sawu azu preekščā tift ween-kahršchi, šaprotami un sinatnistki isliktu. Tapehz man Jums jafaka, ka es ar mokam isstrahdajos zauri, jo es gribeju tahlak lašt. Pirmā reakzija bij reebjums pret zilwekeem un tapehz neustiziba pret wisu. Tomehr few par preeku pehz Juhšu grahmatas es wareju noteikt, ka esnu pilnigi normals skukis, kapehz schis gara stahwoflis drihš ween pahrgahja. Mani wairs neusbudinaja tift breešniigi wišs tas, fo es dširdeju, bet es šajutu dšihwu interesi un leelu preeku, ka beidsot reis esnu mahzijusēs kahdu pašht, kas muhs jaunawas tift pareiši šaprot. Kā jau teifts, es esnu normala jaunawa, kas naw ne auksta, ne pretدابiffi juhteliga un Juhšu grahmatu lašot es weenmehr preezajos, zif pareiši juhs, augsti godatais profesora kungs, attehlojeet muhsu seksualās juhtas. Es waru tikai pašmeetees par seeweeti, kura domā, ka schai sinā mehs juhtam lihdsigi wihreescheem. Es skaidri neatzeros, kuzā weetā Juhšu grahmatā Juhš par to runajeet, ka normala jaunawa pee domam par laulibu šajuht sinamas kauna un bailu juhtas un ka šchi šajuhta juhd tift tad, kad winas ir ihsto atradusčas. (XIV. nod. Laulības higiena. 466. lapp., IV. isdew.) Tas ir loti pareiši un smalki nowehrots. Ar kahdu draudseni, ar kuru es beeschi par Juhšu grahmatu pahrrunajām, mehs schai sinā bijām pilnigi weenos prahtos. Mums jaunawam naw nekas dauds preekšč meesas haudas ween laulibā un mehs labak dabuhtu behnens kaut kahdā zitā kahtā, nekā daba to eerihfojuse. Juhš warbuht šmejatees par to, tas neko nekait. Es tizu, Juhš ihstenibā šaproteet, fo es domaju. Kad es pabeidsu Juhšu grahmatu lašt, tad es biju pilnigi meeriga un skaidribā. Pats par sewi šaprotamis, ka man wairs naw eespehjams naiwai buht, bet es gribetu sinat, kahds labums ir no schahdas naiwitates! Newainigam buht, ja neka nesin, ir pahraf weegli un tapehz nekriht šwarā. Kā Juhšu grahmata

buhtu netikumiga, to neefnu neweenu azumirkli domajuse, un tapehs ari netizu, ka Juhš mani buhtu slittaku padarijuschi."

Lihdsigas atsaukšmes ešnu saehmis ari no daudš žitām jaunawam, pat no wehl jaunakām (17 lihds 20 gadus wežam). Nepeefrišchanu man isteikuschas, sihmejotees uš atšewiščkām weetam, beš isuehnuma tikai pšichopantines, dogmatiskās fanatikes, waj sekšuali hipereštetiskās seeweetes. Pee tam wīnu špreedumi pa leelakai dalai runā žits žitam preti.

Profesors A. Forels.

Alkohols,

eesimtiba un

dsimuma dsihwe.

X. Itarptautikā pretalkohola kongresā turets
preekshnesums.

No wahzu walodas tulkojis

A. Gruiits.

Prof. Dr. H. Müller

Alkohols

Bestimmung

Alkohols

X. Bestimmung des Alkohols
Bestimmung

Die wasserhaltige Lösung

H. Müller

Preefchwahrds.

Eewehrojamais sinatnu wihrs, kas sekofchās lappufēs apspreefch weenu no tagadejās zilwezes dšihwibas jautajumeem, ir aizinats runatajs to wahrdā, kuri reifē no dabas sinatniski-higieniskās atfinas un no fozialpolitiski-humana dšinefka speesti wed jihnu pret alkoholiſmu un pret alkohola baudifchānu wiſpahrigi. Ja pirmā ſahkumā apfaroja alkoholiſmu ſamehrā pafeklā ſahrātā, eewehrojot galwenā ſinā wina ſekas tikai preefch pafcha dšehraja un wina gimenes, tad tagad jihna pret alkoholu mums ir dafa no dšifaka kulturalas darba, kura grib ſawu teefu palihdſet pee tautas wiſuma fozialā un garigā ſaſtahwa pahrweidoſchānas un pee labaku attihſtibas apſtahklu radiſchānas preefch zilwezes nahkotnes. Tikai no ſcha rāſas higienas redſes ſtahwofka iſejot, kas ſawukahrt iſaug no dšili pamatoteem pafſaules uſſtateem par wiſa pafſtahwoſchā neſchſkiramō ſakaribu un par ſatra zilweka atbildibu par wiſeem un par wiſa ſawa dšimuma nahkamibu, atturibas kuſtiba dabū ſawu pilnigo tahſnoſihmi, kuru ta aiſjel tahlu uſ preefchu tiklab pahr atſewiſchko perſonu hipochondriſko weſelibas aiſgahdibu, kà ari pahr moraliftiſkeem ſpredikeem, kureem truhſt ſinatniſkās atfinas pamata. Ueweens naw aizinatafs nemi ſchāi jautajumā pirmo wahrdu, kà ſorels, kueſch kà ihpatnejs un dšilſch dabas pehtneefs, kà peedſihwojis nerwu un dwehſeles ahrſts, kà ari kà wiſu labu un zilwekdraudſigu zenteenu preefchkarotajs apweeno ſewi wiſus ſekmigai darbibaſ wajadſigos praſijunus ſchāi laukā. Wina loti ſkaidrā un plaſtiſkā ſahrātā iſliſtāis apzerejums par zilweku augloſchānās un wairoſchānās apſtahkleeem, kà ari alkohola „blaſtoſtorikā“, zilwezi ſamaitajoſchā eefpaida pamatoma noteifſchāna ir ſatram, kas zenschas pehz ſcho ſareſchgito notifumu ſapraſchānas, no leela ſwara. Protams, ſchis wina eewadoſchais attehlojums naw ſaraktiſts, preefch pawirſcheem laſitajeem. Tomehr, kas puhliu nebaidas, jutifees atalgots zaur ſawu ſinaſchānu noſkaidrojumu un paplaſchinaſchānu.

Kà ſtrahdneeku-atturibneeku ſaweeniba peegreeſch ſewiſchku wehribu alkoholiſma ſaimneeziſki-fozialeem ſakareem, dauds leelaku, nekā pehz preefchā ſtahwoſchā rakſta war domat, pats par ſewi ſaprotams. Ari atteejotees uſ iſlamitiſko tautu ſaſtinguma „ideologiſko“ iſſkaidrojumu ar winu „liſtēna tizibu“ (pee ſchās tizibas tatschu peedereja ari Spanijas mauri un Sizilijas ſarazeni ar ſawu augſti attihſtito kulture), kà ari par ſorela aiſſtahweto mahzibu par moderno tautu pagrimschānu, par rāju konkurenzi un daſchu ko zitu, buhtu ſchis tas peefihmejams. Tomehr wiſch jau ir tas, kam ſche wahrds peeder un domu brihwibu neaprobeſcho ari wiſch ſaweem laſitajeem.

Simons Katzenſteins.

Dsinumu kopdsihwes mehrkis, kà sinams, ir fugas turpinashana. Schai sinà zilweks ne zaur ko neiffckiras no ziteem dshwneekem. Wina wairoshanas likumi pilnigi lihdsinas augstak attihstito kustonu wairoshanas likumeem. Wairak waj masak eewehrojamas sawadibas, protams, ir katrai dshwneeku grupai. Pee zilwekeem warbuht eewehrojama kà sawadiba ir sinama, noteikta waislas laifa (Brunstzeit) truhkums. Zitadi pee zilwekeem fastopam, tapat kà pee wissem augstakeem dshwneekem, diwas individuumu formas — tehwinu un mahtiti, kà katras fugas tà saukto augla waj dihgla kanniku (Keimzellen) neseju, kuru (kanniku) saweenoshanas, tà sauktà konjugazija, dod jaunajai dshwibai pirmo sahkmumu.

Kà katra meesas kannina, tà ari augla kannina fastahw no protoplasmas jeb kanninas weelas un kodola. Kamehr see weeschu augla jeb olu kannina satur loti daudj protoplasmas un leelu kodolu, un ir gandrihs tikpat leela, kà kneepadatas galwina, wi hreeschu kannina ir loti masa, mikroskopiska. Pehdeja fastahw gandrihs tikai no kodola un loti mas protoplasmas ar kustigu, astesweidigu peedehtli. Winu sauz par spermatozonu un pee apaugoshanas ta dodas us olu kanninas pusi, lai ar pehdejo saweenotos. Saweenoshanas (Konjugazija) noteek schahdà kahrtà:

Ja kahds spermatozons ir safnedsis no olu twarta atswabinajushos un us dsemdes mahti lejup ejoscho olas kanniku, tad tas eespeeschas olas protoplasmā, kura wirspuse tad tuhli itjuhkt un saude sawu tagad newajadfigo asti. Wina protoplasma turpreti galwenā kahrtà sapluhst us preekshu kopā un fastahda tà saukto zentrosomu jeb wirseena kermeniti. Tiflab spermas (sehklas) kodolam, kà ari olinas kodolam ir swariga substance jeb weela, kura stipri krahsu un ko par chromatinu sauz. Ta usskatama, kà eedshintibas energijas neseja. Chromatins attihsta kodolā kaut ko tihklam lihdsigu, kas spermas kodolā ir loti beefs. Tiflihdj kà zentrosoms ir attihstijees, spermas kodols sahkt augt us olinas protoplasmas rehkina. Wina chromatins sadalas un zentrosoms pahrdalas diwās dakās. Tahlakā gaitā spermas kodols arween wairak peeaug, un dabū arween skaidrakū chromatina tihklojumū, kamehr abi zentrosomi starp wihrischko un seewischko kodoleem weens no otra atschkiras. Drusku wehlat spermas kodols un olinas kodols abi ir weenada leeluma un weenada isskata, kamehr abi zentrosomi stahw abās pufēs, pa labi un pa kreisi no winu schkirschanās linijas, eetwertit no stareem lihdsigeem pawedeeneem. Tad chromatina skelets sawelkas kopā par diweem lihkmaineem, eegareneem fermentisheem, tà saukteem chromosomeem. Reife ar to

ari olinas kodols fahf lihdfigi pahrweidotees diwos chromosomos. Nu noteef leela pahrgröfiba. Kodola ahđina (membrans) pasuhđ un kodola fchfidrums issuhđ olinas protoplasmâ jeb faweenojas ar to, kamehr chromosomi nostahjas linijâ zits pakaf zitam, kâ saldati un zentrosomi fuhfa stıprafus starus uf katra chromosoma pufi. Sekas ir, kâ katris chromosoms garenıfki pahrschkefas un katra wınu pufe teef wilfta uf täs paschas pufes zentrosomu, tâ kâ katris chromosoms sadalas diwäs simetrisškäs (famehrigäs) dasäs. Zentrosomu peewıfshanas spehks padara, kâ katra weena chromosoma pufe, tâ wıhrıfshkâ, kâ seewıfshkâ teef peewıfhtas täs paschas pufes zentrosoma tuwumâ, Pehz tam agrako chromosomu labäs pufes wıhrıfshkäs un seewıfshkäs dasas faweenojas pa fıchetram un eetehrpas atkal kodola fchfidrumâ un kodola membranâ (ahđinâ), kamehr chromosomu stari pasuhđ. Tas pats noteef ar freıfäs pufes chromosomu dasam. Beıdsot labäs un freıfäs pufes chromosomi fıwehrtshas atkal kopejâ chromatina fıhlojumâ, jeb frufıta audumâ. Tâ tagad ir fızehlufshes diwi kodoli, furu chromatins fıatur glufchi fıfpat dauds tehwa, kâ mahtes fıubıanzes jeb weelas, tâ kâ wıhrıfshkais chromatins fıirms galıgäs fıonjugatıjas jeb faweenoschanäs bıj peeaufıs fıfpat leels, kâ seewıfshkais. No fcha bırfıfcha fahfot, abi, fchahđâ fıahrtâ fızehlufshes, maıfıtee kodoli fahf fıahıaf dalıtees, pee kam katra no wınu dalıfchanäs fızehlufes fıannına fıatur apmehram fıfpat leelu fıamehru tehwa, kâ mahtes energıju. Schäs fıanninas fıastahđa tâ fıauktu bla fıto d e r m u (augla, fıhglâ ahđınu), no fıura atıfhıtas tâ fıauktais embrio jeb fıırmajâ atıfhıstıbas fıafahpê fıofchais auglıs un no fcha pehđejâ fııwezfıfıfais fıındıwıdums. Tapehz ir fıılınıgi fıkıadra leeta, kâ fıatras atseewıfshkas fıersonas eefııntäs fıpaschıbas, kâ ari fıonıtıtuızonala fıewelıba fııspıırmâ fıahrtâ at fıaras no tam, fıahđa fıastahwa ir fıromatıns, fıas fıehlees no tehwa un mahtes abâm fıonjugetâm augla jeb fııhglâ fıannınam, fıuras neıaufıfchı fıaweenoıufshäs fıreefsh fıına fıersonas fıadıfshanas. Utteeıgıs augla fıanninas fıatfchu fıatur fıına fııfas fıersonas, tâ tad ari fıına fııad fıenu, fıına fııwehıes un fııfa fıına fııhrejâ fıermeıa fııhglâ fıenergıjas. Scho augla fıannına fııpaschıbas fıawıf fıahrt at fıaras no fıına fııseııeem, t. i. no tehwa un mahtes un no fııfas fıına fıızenđenzes (preefshıtetscheem). Kâ fıınams weenu fııezaku fııehrıı fııneretı fıı lotı fııneweenadı. No fııfcha fııpıahıfıa fııween fııkıadı fııred fııms, fıı fııwezaku fııdaschadäs fııauglı fııanninas fııatur fııwı fııpreefsh fııahııı fııenergıjas fıılotı fııdaschados fıımaıf fııııııı, tâ fıı fıınahı fıılotı fııdaschados fııkımbınatıjas (faweenoııııı) un fııahđs fııbehrıns, fııeemehram, fııwar fıılotı fıılıhđ fııınatııes fııawas fıımahtes fııtehwa fııtehwa, fııwaj fııawı fııtehwa fıımahtes fıımahtıı.

Sawâ genıalajâ fııdarbâ: „Die Mııne me als erhaltendes Prıınzııp fıım Wechııel des organııfshen Geııfshens“ (Leııpzııgâ, 1904. gada fııee Wııhelma Engelmanıa) S e m o n s ir fııpeerahdıııı, fıı fııweenads fııfııms fııpahrııwalda fııd fııwı fııbııhtıı eefııntııbıı, atııntıı un fııwıspahrııgı fııwı fııatııfhıstııbıı. Uııhrpııfaules eefııpadı un fııkıırınajıııı eefııpııeııshas organııfshos un atııstahı fııwınos fııdıınamııfshäs fııpehđas, fıı fıııııı fıınoııfauz fııpar e n e g r a m u.

Ja ari fıızentralâ fıınerwu fııfıstııma fııaur fııaweem fııprahıa fııwahrııteem fııee fııaugııfıııı fııd fııhııweeııeem ir fııspeıııalafıı fııeemehıırota fııengramu fııregıı-

streschanai, tad tomehr ahrejee fairinajumi atskan, lai ari wahjati, wisas kermena kanninās un tā tad ari augla kanninās. To peerahda starp zitu engrasija pee stahdeem un sinamu kumulatiwu (beeschi, daudsmā) eeguhtu engramu eedsimtiba.

Eihdšiga, lai gan pa dafai zītada, waj ari wahjata fairinajuma atfahrtošchanās issauks no jauna agrafos engramus. Šho prozefu Semons nosauz par ešforiju. Jaunā fairinajuma kopškanu ar wežo engramu wišch nosauz par h o m o f o n i j u, pee kam organismi pastahwigi rahda teefšchanos diferenzi (starpibu, isschkiribu) pawahjinat, t. i. wežo engramu peemehrot jaunajam fairinajumam. Wisu engramu kopsumu, ko kahds indiuiduums fawā dšihwē dabū, wišch sauz par indiuidualo m n e m i. Muhsu smadšenu engramu darbibu mehs waram pa leelai dafai pašči teefšči nowehrot muhsu atminā.

Tahlat augla kannina šatur kà latentu (apšlehptu) energiju to, ko Semons sauz par eedsimto m n e m i. Eedsimtā m n e m e tomehr ir ari iškatrā meefas kanninā. Tomehr jaunus indiuiduumus radit wartikai augla kanninas. Semons rahda, kà zaur atfahrtošchanos daudšās generazijās (paaudšes) engramu komplekšči (kopkrahjumi) war maurošchanas jelā nostiprinates augla kanninās. Wisleelafce pahgrošijumi tomehr teef panahšti zaur daščadu dihgļu kombinaziju pee konjugazijas (šaweenošchanās), pee kam kustonu un augu walšis šliktās kombinazijas eet bojā, bet labās ušturas. Pehdejais šaskan ar Darwina sugas iškaji.

Deemšchehl, zilwefti, aif daščadeem aiššpreedumeem un mahatizibas, zensčas ušturet šliktākos dihgļus un nonahwet labākos, waj ari noteefat tos uš neauglibu. Pehz wiša šajitā wajadsetu buht škaidri, kà katrai dšihwai buhtnei paščustureschanas labā buhtu ja-interesejas šaweenot pehz eepšehjas labus dihgļus, lai pehznahkamee pehz eepšehjas wišadā šinā pahšpehtu šawus preekšchahjejus. Uhpapaules engrami ir indiuidualo energiju buhwes akmeņi, wini paštiprinās zaur dšinumumu turpināšchanos un eedsimst pehz daudšām paaudšem dihgļos. Zaur pehdežo parahdibu waretu iškaidrot zaur tā šaukto mutaziju peepešči iškželoschās jaunās warietates. Dabiškā sugas iškajase gahdā par šliktā un nederigā iškkauschānu kreetnajam un derigajam par labu.

Peeteef eewehrot šchos pateefos šaktus, lai redsetu, žif šlikti pee mums kulturās žilwekeem wiša šči leeta apstahw. Protams, muhs apštulbina muhsu ahrejā kultura, kur mehs ar grahmatu u. t. t. pašlihdšibu barojamees ar muhsu preekšchahjeju darbeem un tapehz eedomajamees, it kà mehs buhtu kreetnaši un gudraši, kà muhsu šentschi. Muhsu tagadejās šinaschanas par elektribu, telefonu, Röntgena stareem un sozjalajā jautajumā tomehr nebuht nedibinas uš muhsu generazijas (paaudšes) indiuidualo dihgļu kreetnaku kwalitati (labumu), nedš ari uš atšewišchku personu augštāku eedsimtu gudribu, bet uš gadu šimtenu darbu, ko muhsu šentschi paštrahdajuschī un mums atštahjuschi, kas šakrauts muhsu enziklopedijā un kura augšus mehs šaudam. Mehs tahdejadi šadedšinanu muhsu eedsimto gara krahjumu, t. i. mehs šaujām ar leelako bešruhpiwu pagrint muhsu šabeedribas indiuiduumu eedsimtai wehrtibai, miljonweidigi liškdamī

dihgli konstituzionalâm slimibam un maswehrtibam un ar ahrstnee-
zibas smalkakâs un augstakâs mahkslas palihdsibu gahdadami, lai schee
muhfsu kulturas augonu iswirtuschee augli tiftu ustureti pee dshwibas
un lai tee waretu tahlak radit labi daudf iswirtumu. Reife ar to
mehs tås freetnakâs atwases suhtiam faros par leelgabalu baribu,
waj ari pahraf apraujam tås ar darbeem, kuri winam nedod laika
isleetot sawas labâs sehklas preefsch wairofchanâs. Kad tad sliktakâ
zilweku preze ir faradijuse dutfscheem aitas galwu, noseedsneeku, kropsfu,
dilona slimneeku un idiotu, tad mehs buhwejam wisur wahjprahtigo
namus, nabazu un labofchanas namus, idiotu un epileptiku eestahdes,
wezuma patwersmes un pahrmahzibas namus, lai apgahdatu uf
muhfsu rehina winu iswirtibas sliktakos auglus. Un mehs nemas
nemanam, ka schis humanitates (zilwekmihlestibas) weids zilwezi pa-
masam gruhsch postâ un bojà! Es, protams, nebuht negribu usstahtees
pret humanitates eestahdem, no furâm es pats weenu 19 gadus no
weetas wadiju. Bet kas man skati japrasa, tas ir — lai mehs
beidsot reis energiski leekam roku pee saunuma awota, pee sapuwufschâs
faknes!

Kur ir schi fakne? Winu ir wairakas. Weenu mehs jau
minejam. Ta ir muhfsu absurdâ (neprahtigâ) zilweku fugas islase.
Prahtigajeem, freetnajeem un gudrajeem wajadseja energiski wairotees;
wahjajeem, krolajeem, slihteem un mulkeem turpreti nemas ne; widu-
wejeem — mehreni. Kâ tas panahkams, ar to sche nenodarbosimees.
Neilgi atpakal es par to farakstiju beesu grahamtu: „Die sexuelle
frage“ (Seksualais jautajums), uf kuru interesanteem aifrahdu.

Bet lai pareisa, zilweziska fugas islase uslabotu muhfsu râsu,
tas eespehjams tif tad, ja mehs no otras puses wisu mahksligi ne-
daram, lai zaur muhfsu pehznahkamu dihglu, kurus mehs katrs fewi
nesam, teeschu bojaschanu, pehdejos nesamaitatu.

Neskatotees uf sliktu fugas islasi, mehs waram sawus sehklas
un dihglu dseedserus, kuru kaminas tatschu satur muhfsu preefschgah-
jeju eedsimto mnemi un to pahrnests uf muhfsu pehznahkameem, zaur
winu kwalitates teeschu bojaschanu padarit sliktakus. Rupi eewai-
nojumi, kâ nelaimes gadijumi u. t. t., neskahdè dihgla kaminam.
Zitu organu weetejâs slimibas, kâ galwas, kahju, sirds u. t. t. war,
leelakais, zaur wispahreju organisma wahjinaschanu aplinkus drusku
kattet dihgla kaminas ustureschanai. Katrs frontisks posts, kâ bads
u. t. l., tomehr atstahj sliktu eespaidu uf dihgla dseedseru fastahwu,
kapehž waram gan fazit, ka proletareeschu sliktè dshwofku un pah-
tikas apstahklt apdraud ari winu pehznahkamos. Tomehr nekahdâ
zitâ kahrtâ — to peerahda peedsihwojumi — newar augla jeb dihgla
kaminu labumam tâ kattet, kâ zaur winu teeschu sagisteschanu
ar tâ sauktajâm baudas gistim jeb protoplasmas gisti, fuwas
aif eeraduma eebauda, fuwas eesuhzas wiszaur kermenî, un lehnâm
lihšdamas un nepamanitas kwalitatiwâ sinâ teeschi sabojâ ari augla
kaminas. Tas, kas kaitè zitâm kermenâ kaminam, apdraud it
ihpaschi paschu indiwiiduumu. Turpreti tas, kas sabojâ augla
kaminas, pahrgrosa turpreti leelakâ, waj masakâ mehrâ wisu
eedsimto mnemi un zaur to apdraud uf paaudschu paaudsem atteezigo
indiwiiduumu pehznahkamos. Scho prozesu waj parahdibu es

esmu nosauzīs par blastoistoriju, lai atšķirtu šo leetu no parastās, muhsu sentšču mnemes pahrnesšanas mantosšanas zēlā, jeb eedsintības šča wahrda ihstā nosihmē. Ja pehdejai nebuhtu milšiga eedsinta sīhstība, kura pehž daschām nesagizstēmā paaudsem, rada atkal regenerāziju jeb atjaunosšanas, tad ar muhsu iswirtību stahwetu wehl daudš sīkstaf, nekā tagad jau ir.

Alkohols tapehž spehlē muhsu reetumu kulturā pašču galweno lomu, tapehž ka no wīšām bihstāmām gistem wīnšč ir tas weenigais, kas ir palizis par wispahr parastu baudas lihdsekli, šawahzis milšigus kapitalus šawai raschosšanai un pat walstis ir leelā mehrā eewilzīs šawu interesču laukā. Wīnam bes tam ir wesela wehsture pat dšejās un religijā, tā ka naudas interesēs, tradizijas un aīsspreedumi zīts ar zītu šazensčas wīna aīstahwībā, ne tīkai, lai wīna baudu ušturetu, bet lai to pehž eespehjas īsplatītu wīšos eedsīhwotaju slahnos. Tīkai apreībinoschas gīstes war eeguht šchahdu waru; jo zaur šmadseu apreībinaschanu wīnas aījā pehdejās patīhšamās iluījās un īsrahdas zaur to zīlwekam par loti wehlamu labdarijumu, maldinādamas to uš azumīrkli par pateesību, līkdamas aīsmīrst šahpes un mokas un radīdamas patīhšamas juhtas. Narkotīsets (apreībināts) zīlweks juhtas sewi spehžīgu, sīpīra. Wīna gara stahwollis ir efsaltets (sīpīri pazīlats), kamehr pateesībā wīnšč ir trauzets, wahjīnāts un nespehžīgāks.

Zītas apreībinoschas gīstes, kā opījs, morfījs, indeesču kanepes, eters u. t. t. war jeb waretu nowest pee glušči tahda pašča šojāla posša, kā alkohols, bet tās, masafais pee mums, ir waj nu aīsleegtas, waj naw modē. Tomehr mehš šastopam austrumos indeesču kanepu līgu, Kīnā un Indijā opīuma līgu, kurām tur ir tīkpat launas sekas, kā pee mums alkoholum.

Ka alkohols ir protoplāsmas gīsts, leekas, ir peeteekoschi peerahdīts. Pehdejos gados, starp zīteem, Zīglers un Fūhners ir zaur īsmehģinājumeem rahdījuschi, ka jau masaf kā 1 prozents etīlalkohola, uhdenī atščklaidīts, kawē dasču juhras dīhwnceku embrionu attīhstību, ka 2 proz. atščklaidījums jau sīpīri trauzē attīhstību un rada kropsības un ka 4 proz. atščklaidījumā embrionī pawīsam ne war attīhstītees. Nan nenahk ne prahtā ušskaitīt jums šchodeen šche preekščā wīšus alkohola nedarbus zīlweka ķermenī un it īhpaschi wīna šmadseens. Juhs to wīšu bagatīgi sīneet no wīšas muhsu pretalkohola kustības un tagadejais kongress ir, kā to juhs šchodeen un wakar dširdejeet, peenešis klahi jaunus materialus. Tīkai par weenu leetu es grībetu wehl reīš personīgi šklaidrak īsteīktees. Wīšas gīstes, kuras atšahģ samaitajoschu ešpaīdu uš zīlweka ķermenī, leekas paleekām nekaitīgās, ja tās eebauda minimalakās (wīmasafās) porzījās. Wehl nekaitīgā maksīmal (leelākā) porzīja ir protams, škatotees pehž gīsts, loti daschada. Sīnatne tomehr naw spehģīga šklaidri noteīkt robesčas, kad klahdas gīsts loti masa porzīja pateesī top nekaitīga. Šchahdu nekaitīgumu, protams, war deesģan droščī peenemt pee klahdas gīsts wīnereīsejas eemēsšanas masā mehrā, tapehž ka šchahdā gadījumā wīnas ešpaīda lehna ušsrahšchanās naw eespehģjama. Tomehr ja klahda, kā leekas, nekaitīga masa porzīja no klahdas šīnamas gīsts teek jo-

projam eenemta wairaf waj masaf fahrtigi mehnescheem un gadeem ilgi, tad parasti attihstas tà sauktee kumulatiw-eespaidi, resp. winas eespaidu saweenojums. Tas noteef lehnam, nemanot un daschreij parahdas tik tad, kad meefas audos jau ir padaritš leels, plaschi isplatits posta darbs, ja, loti beeschi pat tad, kad jau ir dauds par wehlu, lai waretu isfahrsteees. Ka ar alkoholu tà noteef, tas ir tik pašihstama leeta, ka talab buhtu weltigi wahrduš tehret. Pat wairums kronisfo alkoholiku nomana par wehlu, ka wini par tahdeem palifuschi. Teesa, medizina dauds runa no peeraschanas, waj peemehroschanas gistem. Tee, kas par to runa, pateesiba ir sinatniski nepehjigi isschirt schkeetamo peeradumu no sinama grada kroniskās sagisteschanas. Bei kroniski narkotisetā loti maldinoschām subjektivām juhtām, mums schai sinā naw nekahdas zitas mehraulās, kà tikai ta, ko mums dod kermena andu kroniski slimigās pahrgrosibas. Un ja pehdejās ir zaur mikroskopu, waj pat ar neapbrunotām azim redsamas, tad kermena kaminu smalkakee audi ir jau deefgan stipri un pa leelakai dakai nedseedinami sabojati. Protams, ar schahdām wairaf waj masaf maswehrtigām kaminam nereti war wehl ilgi dšihwot, bet weseli organismi tee wairs naw.

No otras pušes, es nebuht nenoleedsu, kà sinamas, normali peemehrotas pahrtikas weelas, pahrmehrtigi eebauiditas, war radit gisticus un faitigus tà sauktos toššinus. Tomehr tur fastahdas ari antitofšini (pretgists), kuri, kà no profesora Kasowiza dširdam, pee alkohola neattihstas. Un no ta nebuht naw slehdsams, ka katra kermenī sagoscha gists kahdā nebuht masa porzija ir pahrtikas lihdselkis. Tas ir leels šofšims. Normali dšihwojot zilweks dabū zaur normali peemehrotu pahrtikas weelu eebauidichanu peetizibas sajuhtu (Sättigungsgefühl), kas nokahrto wina baribas eenemschanas daudsumu. Pee narkotiskām gistem tas pa leelakai dakai pilnigi istruhkft. Tai weetā schās gistes loti weegli un loti beeschi rada neapmeerinamu kahribu pehž gists.

Mehs tapehž nebuht nenoleedsam, ka kaut kahda loti masa porzija alkohola, kà leekas, war buht ari nekaitiga preeksch atšewischku individuumu organisma. Mehš tomehr apgalwojam, ka schahda porzija katra sinā ir loti masina, nedod wairs nekahda baudijuma un pee beeschas leetoschanas absoluti nemas naw noteizama. Tā ka tomehr peelaištis narkotisko weelu baudijums zaur sawu patihkamo peewilzibas spehku pastahwigi pawedinās us pakaldarichanu un zaur to nowedis pee sozjalas ligas, tad naw nekahda zita lihdselka pehdejās nowehrschanai, kà weenigi narkotisko giffchu un par wišām leetam alkohola baudichanas sozjalā eeraduma pilniga atmeschana. Tas man wehl reis jaleef pee šrds mehrenas alkohola baudichanas apustuleem, jo us ta pamatojas alkohola atturibneeku sozjalinatniskais, weenigi droščais redšes stahwoflis.

Us muhsu dšimumu (pehznahkameem) alkohols atstahj eespaidu galwenā kahrtā diwejadi:

- a) Zaur dihgku sagisteschanu jeb blastostoriju un
- b) zaur atšewischku personu sagisteschanu.

A. Blastofstorija.

Isteifschos sche ihji. Kà alkohols sagistè wihreescha spermato-
sonus un seeweetes olu twarta olinas, to meh's pee dsihweem dseh-
rajeem un dsehrajam nered'sam. Meh's to redsam tif pee winu pro-
dukteem. Kà tas noteef, to mums rahda augschà peemintee Sieglera
un Fühnera pehtijumi. Waj meh's kahdu normalà kahrtà uhdeni
dsihwojoschu embrional-kanniku (tiffko attihstitees eesahkuschos dsihwas
buhtnes kanniku) audsinam weenprozentigà alkohola atschkaidijumà,
waj ari eelesjam sawàs meefàs tif un tifdaud's stopu waj wedru alko-
holisku dsehreenu, pahrluhdinam ar teem asinis un meefas audus
un tà beidsot leekam sawàm pascha dsimuma kannikam peldet plahnà
alkohola atschkaidijumà, galu galà ir tatschu weens un tas pats.
Kas no ta isnahf, to mums rahda scholaiku idiotu un epileptiku (ar
frihtamo fatti slimojoscho) eestah'schu, wahjprahtigo namu, laboschanàs
eestah'schu, nabagu un pahrmahzibas namu eemihnteefti, kà ari scho-
laiku zilweku kropliba un peeaugoschà nederiba kara deenestam. Nor-
wegijas regenerazija (atdsim'shana) un Franzijas peeaugoschà iswirtiba
runà skati un saprotami; tapat ari anglu dsihwibas un slimibu ap-
droschinaschanas beedribu statistikas. Tee wisi ir alkoholiskàs blasto-
storijas dsihwi peerahdijumi un peemehri. Kà jau teifts, ir ari ziti
sehklas jeb dihgku bojaschanas zehloni, bet neweens no teem naw tif
plafschà apmehrà un ar tahdu skaidribu peerahdams, kà alkoholiskàs
zehlons.

Wisa muhsu areeschu rafa leelakà waj masakà mehrà iswirft
un panihkft zaur chronisku alkoholismu. Franzija un Kreewija rahda
mums schimbrih'sham laikam wis'spilgtakàs ilustrazijas schai jinà un
tifkai gadu tuhktoscheem wezà aisspreeduma akliba, kopà ar prastaka-
jam un egoistiskajàm naudas interesem war noslehgtees pret scho pa-
teefibu.

Eoti interesantee un swarigee Bezolasa pehtijumi, no fureem
redsams, ka no 9000 Schweizijà atsihmeteem idioteem (plahnprahtineem)
leelakà data ir eedsemdinati tahdà laikà, kad zitadi mehds buht masak
skaits apaugloschanas gadijumu, kà leekas, norahda us to, ka ari
weenreisejs alkoholisk's reibums war atstaht blastofstorisku eespaidu,
t. i., ka tahdas sehklas kannikas, furas ir alkoholisetas tai brihdi,
kad tàs raifas no meefas wakà jaunas buhtnes radischanai, dod dsih-
wibu kroleem radijumeem.

B. Alkoholola sagifteschànàs eespaids us indiwiduumu dsimuma dsihwi.

Weenreisejs alkoholola reibums, pat pee zitadi sahtigeem zilwekeem,
spehle schai jinà galweno lomu, fo ari nedrihkft par senu wehrtet.
Alkoholola sagifteschànàs padara zilweku neapdomigtu, usnehmigtu, pah-
droschu, tahlak, rapju un neewehehriktu un, beidsot, wahjina ari seksu-
alo potenzi. Tas wiss atspogulojas wina dsimuma dsihwè. Eoti
pareisi saka Schekspirs: „Dseh'rums weizina neschlihtibu un reise
ari slahpè to. Tas weizina kahribu un apgruhtina ispildischanu.“
(Makbets, II. zehl., 2. skats). Jums wiseem buhs pasihstams skats,

fahdu rahda fahkumâ wairaf waj masaf eereibuschu un wehlaß peedsehruschu zilweku istureschanäs. Sawâ grahmata par seksualo jautajumu es nosauzu weidu, tà schahdi laudis mehds lakstotees, par „alkoholisku flirtu“. Flirts nosihmè nihlestibas deewa Amora aktiwo werweschanas mahkslu. Ja tas ir nopeetni domats, smalks un pee-
flahjigs, godigâ noluhâ isdarits, tad tas peeder pee normalas zilweka dsihwes un nowed pee lainigas, sinams, daschreis ari nelaimigas fa-
weenoschanäs. Turpreti, laikam gan naw nefas reebigaks, prastaks,
negehligaks un patoloģiskaks, tà alkoholiskais flirts, kas wišâ sawâ
spilgtumâ parahdas it ihpaschi swehtdeenu peewafarès us dselsszeleem
un eelam, dsertawäs un tamlihdšigäs cestahdès. Wišadäs pakahpès,
fahkot no wihrischkas pahrgalwibas un usbahšibas weeglas pawai-
roschanäs un beidsot ar fahdu par eemihsejuschos islikdamees peedseh-
ruscha prastako, pastahwigi atkahrtotu zinisku plahpaschanu, šhis
flirts israhda wišas alkohola eespaida nokrahšas psicho-seksualâ šinâ,
kas mums wisškaidraf rahda, fahdâ mehrâ šihi ģists bojâ zilweka
seksualo šajuhtu un seksualo dšinekli. Kâ Schekšpirs šaka, zaur to
teef stipri weizinata neschšihstiba un neapdomiga seksualo saween-
oschanäs, lai gan pateesâ seksualâ špehjiba jau tuhliit un wehlaß arween
wairaf teef mašinata. Sekas ihšumâ šanemot ir schahdas:

Wenerisku infekziju (aplipschanas) leeliska wairoschanäs, abu
dšimumu pawesšana us neithrako un nekam nederigu seksualu sawee-
noschanos, maswehrtigu pehzuahkamu radišana, wišadas eespeh-
jamas rupjibas pee dšimumu akta isdarischanas, seksualo noseegumu
škaita wairoschanäs šakarâ ar lopiskakajeem greiširdibas skateem un,
beidsot, šakarâ ar wišam šchâm leetam, ģimenes pamatu irdinasšana.
Žitâ weetâ esnu jau peerahdšijs, ka daudsu seksualo predabišchību
zehlons ir bijis reibums, waj ari tee ir reibumâ isdariti.

Schee fakti ir til ikdeenišchi, ka peeteef us teem aishradit. Reti
gadifees fahds awifes numurs, kura nebuhtu par fahdu tamlihdšigu
gadijumu šinots. Ir škaidra leeta, ka wišas šchäs reibuma neapdo-
mibas sekas stipri weizina augščâ minetäs alkoholiskäs blastostorijas
išplatischanos. Par to wiswairaf ģahdâ neapdomigâ behrnu radi-
šana un weneriskäs šlimibas. Par pehdejâm es pats sawâ laikâ
fastahdiju statistiskäs šinas preešch pretalkohola kongresa Winè,
1901. ģ., kuru gala išwedumus te atģahdinášu.

Manas pašcha sawahštäs statistiskäs šinas atteežas us 219 gadi-
jumeem (190 wihreescheem un 29 šeeweetem). Galwenee jautajumi
bij šekofchi:

Waj šastinuschais bij aplipschanas břihdì:

- a) froniški alkoholisks un turklaht peedsehris?
- b) froniški alkoholisks, bet nepeedsehris?
- c) peedsehris?
- d) weegli eereibis un zaur alkohola usbudinajumu usnehmigs?
- e) pilnigi škaidrs?
- f) neišsinams?

Tikai pee 8 wihreescheem winu toreisejais šahwoškis bij neiš-
sinams, tà tad atleef 182 wihreeschi un 29 šeeweetes. Prozentos

apfihmejot mehş atradàm, ka pee 76,4 proz. wihreescheem un pee 65,5 proz. seewetem aplipşhana bij notifufe zaur alkohola baudişhanu. Wisaugstafos şkaitlus dewa rubrika d) weegli eereibis u. t. t. Ta atteezas uf 86 wihreescheem un 13 seewetem. Pawişam peedşehrufşhi bij tif 42 wihreeschi un 4 seewetes, kronifki alkoholifki 11 wihreeschi un 2 seewetes, pilnigi şfaidri 43 wihreeschi un 10 seewetes. Domaju, ka şhee şkaitli runà paşchi par sewi.

Peefihmesim, ka 76,8 prozenti no şcheem wihreescheem un 96 proz. no seewetem bij jaunafi par 30 gadeem.

No şwara ir wehl fekoşchais: No minetàm personam, tişlab wihreescheem, kà seewetem, 95,5 proz. bij pirmo dşimuma aktu pirms laulibas iđarijuşchi. No wihreescheem, furu pirmais dşimuma akts bij notizis pirms laulibas resp. ahrlaulibà, bij 48,5 proz. toreiş bijuşchi sem alkohola eespaida, no seewetem pat 76,5 proz.

Es peelatişchu, ka şhee şkaitli ir loti maşi un tapeş; teem wehl wajas apstiprinajuma. Neşkatotees uf to tee loti raksturigi norahda uf leelo postu, ko alkohols padara muşfu dşimuma dşihwê taişni zaur to, ka wiuşch narfotişè (apreibina, apstulbina) şmadşenes, trauzè augştafo intelektualo un etişko pretşwaru un dod waşu rupjajeem, semajeem dşinefleem.

C. Şekas muşfu rāşai.

Ja apşkatam şekas, kas zaur mineteem apstahķeem şagaidamas muşfu rāşai, tad tās wislabaf işşinamas şalihđşinot şawà starpà tahdas tautas, kuras stipri dşer, ar tahdàm, pee kuràm dşerşhana masaş işplatijufes. Şchās şekas ir:

1. Dşimşibu şkaita un zaur to ari pehşnahķamo pamasiņaşchanās. Kreewijà ir leela religifka sekte, kura şaweem peekritejeem aişleeds alkohola leetoşchanu. Pee şchās sektes peeder ap 10 milj. eedşihwotaju. Ir peerahđits fakts, ka žitadi lihđşigos rāşas un şabeedrişķās apfahrtnes apstahķlos şchās sektes peekritejeem ir dauds wairaf pehşnahķamu, nekà žiteem eedşihwotajeem, kuri leeto reibinoşchus dşehreenus. Tautas, kuras stipri dşer, şalihđşinot ar nedşehrajam tautam wispahrigi eet maşumà.

2. Uţewişķko personu masaşķpehşjiba. Mian şche jaatgahđina tikai Krepelina un wiņa şkolas işmehşinajumi un jaaişrahda uf wişu to atturibneeku personigeem peedşihwojumeem, kuri agraf mehreni dşehra. Tà şafot wişi apstiprina, ka tişlab wiņu meefigās, kà ari garigās darba şpehjas lihđs ar atturibu eewehrojumi pawairojuşchās. Tahşaf, wajas tif şalihđşinat tahdu şahţigu tautu iştiribu un darba şpehşjibu, kà japani, buhri, muşamedanu tautas u. t. t. ar dşehraju tautu iştiribu un darba şpehşjam.

Protams, şche japeefihmè: žitadi lihđşigos apstahķlos! Ir şfaidra leeta, ka kreetis eiropets, kas dşer, ir tomehr şpehşigaks nekà nedşehrajs neşgers un wispahrigi kreetnis, dşehrajs žilweks ir şpehşigaks, nekà muşkis, bet nedşehrajs indiwiduumis.

Schai sinä mums mehds aistradhit us muhamedanu tautu garigo nespehhibu un besdarbibu, un alkohola draugi triumfedami sauz, lai tii pasfatotees, ka dsebrajas tautas kulturas sinä stahwot wisaugstaf, famehr atturigeo islamiteeschi esot paslihduschi besdarbji un wiinu kultura atrodotees fastinguma stahwofst. Pret scho sofsistifko maldibu mums ar leelako energiju japroteftä.

Ihsumä tautu fastinguma zehloni ir labi pasihstami. Tee mef-lejami Korana (muhamedanu swehto rakstu) fatalistifkajä dogmä, kas wiinus taisni noteftä us besdarbibu. „Kapeh; juhs buhwejeet tahdus skaitus namus un wahzeet krahjumus us preekschdeenam, juhs mulka eiroppeeschi?“ tä man pascham reis teiza mans zitadi inteligentais arabeeschu pawadons. „Ja Allah (muhamed. deews) griib, lai juhs zeefcheet badu, tad jums tomehr unnahk bads, un ja wiinisch muhs griib paehdinat, tad paehdina ari. Kismetu (negrosamo listeni) juhs tatschu newarat pahrgroft.“

Un to schis zilweks man teiza tahdä brihdi, kad Ufchirija bij bads, wisos eelu stuhros un galos mehtajäs badä nosprahguschu gowju un sirgu maitas un fur pushadä miruschchi strahdneeki walkajäs pa eelam. Waj kahda tauta pee schahdas religijas war wispahrigi us preekschu eet? Tomehr scho paschu islameeschu darba spehja, meefas sihstums un isturiba, wiinu wairoschanäs spehjas ir apbrih-nojamas. Ar glahsi netihra uhdens un daschäm datelem wini eet deenam ilgi breefmigä karstumä pa tukfnesi. Kahds frantschu ofizeers, kas patlaban bij 14 deenu laifä atjahjis no dsifi Sacharas tukfnesi esofschäs Tuates oases un bija pagalam noguris, stahstija man, ka wina pawadoni, arabeeschi, esot wisu scho gabalu kahjam nogahjuschi un pee tam jutuschees pilnigi spirgti un weseft. Ta ir leela faktu un pateeftbas pahraprachana, ja islameeschu atturibu wed sakarä ar wiinu garigo fastingumu. Turpreti taisni atturiba ir wiinu spehka pamats, kurpreti ir nowehrots, ka tee muhamedani, kuri sahft leetot reibinoschus dsehreenus, waj ari padewuschees indeeschu kanepu baudai, ahtri pasliht un eet bojä. Bes tam ir loti weegli peerahdit minetä apgalwojuma maldibu, ja aistradham us leelajeem panahkumeem garigä sinä, kahdus safneeguschchi atturigeo japani un kopsch wairaf ka pusgadusimtena ari atturigi palikuschee norwegeeschchi. Jeb waj freewu tautas schausmigä alkoholifeschana tai ir atnesufe to leeto garigo pazelschanos, us ka dibinas muhsu Reetum Eiropas kultura, par kuru alkohola draugi pateizas alkohola baudai? Es domaju, ka pehdejai tragedijai freewu-japanu karä un Kreewijä paschä waja-dsetu pat wisaklakajeem atdarit azis. Wisaklakais, ka sinams, tomehr ir tas, kas negriib redset.

Masakpehhibu us wisas linijas, tiiflab gariga, ka meefiga: ta ir preeksch wiseem zilweka dsimuma indiwiduumeem schuhpibas eeraschu bankrota bilanze. Wehl slistaka schi leeta paleef zaur to, ka loti beeschi schi masakpehhibu saweenojas ar aktiwi kaitigam rihzibam un parahdibam, ka noseegumeem (65—75 proz. no noseegumeem pret perfonu isdariti sem alkohola eespaidda), meefigam un gara sli-mibam, paschnahwibu, darba raschojumu sabojaschanu u. t. t.

5. **Blasťostoriskā rāšas jeb sugas iswirtiba.** Šche es norahdu tīkai uš augšchā šazito; es negribu atkahrtot. Šchis jautajums ir par daudz šareschgits, lai zaur gluschī weenkahreschu statistiku waretu tikt noskaidrots. Kā jau mehš augšchā aistrahdijām, loti leeleem skaitleem jarunā daschados wirseenos. Bet šchee skaitli ir te un runā deesgan skati. Pehz pretalkohola reformas Norwegijā zeetumi ir pamāsam istuffschojuschees, bet meesigee un garigee fropli starp eedšihwotajeeem ir stipri masumā gahjuschi. Šchi nosceedsibu un froplību masināschanās war tomehr sawu pilnigo augstumu šasneegt tīkai pehz wairaf paaudsem. Sweedrijā, kur ari kopsch 50 gadeem alkohola patehrinšch stipri masinajees, tagad, peemehram, ikgadus skaidri redsama kara deenestam derigu rekruschu skaita peeaugschana (pee lihdsigās apspreešchanas mehraufklas), kas leezina par tautas weselības peenemšchanās, kurpreti Franziijā, Wahziijā u. z. derigu rekruschu skaits pastahwigi eet masumā, kamehr alkohola leetoschana pastahwigi peenemas. Esmu pilnigi pahrliezinats, ja muhsu tautas waretu šakentees un atmešt alkohola leetoschānu, tad muhsu rāšas regenerazija (atjaunošchanās), nosceedsibu, gara wahjību, froplību, idiotu u. t. t. skaits pastahwigi un peeaugoschā kahrtā masinatos, kamehr tagad mehš pateesibā, nekātotees uš wiseem pawirtscheem, optimistiskeem pretapgalwojumeeem azim redsot weenmehr wairaf iswirstam. Tīkai zaur muhsu šentschu gara darbu eeguhto un uš mums enziflopediskā kahrtā pahrgahjuscho kulturās panahkumu ahrejais fposchums apstulbina muhsu azis un maldina muhs schai šinā.

Nehš tagad dšihwojam loti nopeetnos laifos. Beesi, melni mahšoni šablihwejas pee austrumu horizonta un rahda mums, ka muhsu rāšas pastahweschana nemas naw nodroschinata. Par zilweku rāšu atteezibam ir daudz neprahtību šarunats un šarastits, tapehz ka loti beeschi teef atšihtas tīl azumirklīgās ahrejās atteezibas, bet newis dšikafee šakari. Ir štiprakas un wahjakas, wairaf un masaf wehrtigas rāšas, bet tas wehl nebuht naw iffatrā šinā weenadi. Sinamām rāšam, peemehram, leelafai dalai nehzeru tautu, ir leela wairoschānās špehja, turpreti maswehrtigas gara un zitas rakstura ihpafschibas. Daschas rāšas ir mešchonigas, meesigi isweizigas, bet kulturai gandrihs nepeeejamas, kā peemehram, šarkanahdaineē indeeschi, beduini un tšchigani. Mulkī wini tapehz naw, tīkpat mas kā neapwaldamā lapsa naw dumjaka par lehno kaki. Tapehz ka nehgeri labpraht peesleenas kulturai, winu pateesā wehrtiba teef beeschi ween par augstu notakšeta. Wehsture skaidri rahda, ka zaur kulturās labumeem apstulbotee zilweki beeschi ween afli padodas kulturās launajām pušem, alkoholismam, mihsštibam, šeksualām pahrmehribam u. t. t. un zaur to iswirst. Tomehr tahdām rāšam, kuras šasneeguschas augstu, genialu kulturu, — to war drošchi peenemt —, bij zaur ilgu eepreefscheju šilogenetiskū (rāšas weselību weizinoschu) attihštību preefsch tam šagatawotas šmadšenes. Winu šmadšenu šwars to peerahda. Ja tad šchahdas rāšas zaur sawu kulturās šatrunejumu iswirst, tad winas teef no špehziģeeem un usnehmigeem barbareem pahrspehtas un kalpibā nošpeestas, waj ari nogrimst bihsstamā šastingumā, kā kineeschi. Pirmajā gadījumā winas teef kā wehrgi pee darba špeestas un zaur to regeneretas (atšfendinatas). Otrā gadījumā winas masafais patur sawu

labo filogenetisflo pamatu. Ubos gadijumos winas war zaur labeem apstahkkeem atkal sanemtees un peepeschi us augschu eet. Naswehrtigam smadsenem, ka, peemehram, pee nehgereem u. z., tas naw eespehjams. Naswehrtigas, waj kulturai nepeeejamas rāfas ir neglahbjami nowehletas bojā eeschanaī un kopsch dascheem gadusimteneem mehs waram redset, ka schi bojā eeschana teef no muhsu eiropescheem sistematisfki paahtrinata ar schuaba palihdsibu. India-neeschī un malaji teef zaur eiropeschu alkoholu pāgalam isnihzinati.

Gluschi zitadi turpreti ir wezo kulturās rāsu apstahkti, kuras tikai zaur fastingumu un kuhtribu ir pakaf palikuschas, ka wispirmā kahrtā mongofi, t. i. japani un kineeschī, bet ari ziti āseeschī. Uri muhamedani waretu, ja wini atmestu sawu fatalismu (listena tijibu) usstrahdatees us augschu.

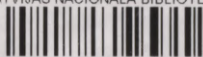
Kopsch 30 gadeem Japana pasneeds mums usskatamibas mahzibu, kas preeksch muhsu rāfas apmehram tāpat skan, ka slawenais „mene tekel“ bibelē. Rastura enerģijas, darba, isturibas, rezeptiwās (preeksch sweschām domam peeejamas) inteligenzes un peetizibas finā dseltenā rāsa bef schaubam ir pahrafa par mums. Peeteef ja 400 miljonus leelā kineeschu tauta peesawinas ar japanu palihdsibu jauno kulturu, — tad mums ir tahlajos austrumos wara, kura apdraud wisu Etropas kulturās pasauli ar isnihzinaschanu. Schai isnihzinaschanai pat nemas naw wajadsigs notift zaur karu. Dseltenajeem wajag dauds masaf leekas gresnibas, dauds masaf pahrtikas lihdselktu, dauds masaf dshwojamu telpu ka mums un tomehr tee padara wairaf. Tas pilnigi peeteef, lai meerigā konkurenzes zihnā isnihzinatu muhsu rāsu. Kalifornijā un zitās weetās jau sen ir israhdijees, ka baltee newar sazenstees ar dseltenajeem darba lehtuma finā. Un tagad aturigās japanu un Deenwidus-Ufrikas (buhri) tautas ir preeksch neilga laika mums dewuschas mahzibu, kahda pasaules wehsture tikpat ka nekad naw peedshwota. Waj mehs wispahrigi warefim nahfotnē aisttahwetees pret dselteno rāsu? Schis jautajums tagad ar bascham jausstahda katram domajoscham āreeschu (baltās) rāfas zilwekam. Tikai nepraschas waj egoisti war no scha jautajuma iswairitees.

Kahdā kahrtā schis jautajums ari netiftu isschēirts, weens ir droschi. Ar sawām schuhpibas parascham, ar sawu islutinaschanos un mihsstulibu, ar sawu gresnibu un pahrsphiletu ehrtibu, ar sawu iswirtibu wispahrigi, mehs ejam lehnam droschai iswirtibai preti. Ne schodeen, ne rihtā, warbuht ari pariht ne, bet gan warbuht pehz 50 waj 100 gadeem mehs jau waram buht partiju pasaudejuschī, ja mehs neusnemamees ar wisu lihdselktu palihdsibu, kuri stahw muhsu rofās. Bet tā ka mehs tif ihfā laikā newaram ne sawas smadsenes pahrgrosit, ne sawu rāsu pamatigi atjaunot, tad, isnemot wisu balto tautu meerigu apweenoschanos, mums ir tif tee lihdselkti peeejami, kuri muhs war apturet us iswirtibas maldu zela. Schee lihdselkti ir neatlaidiga zihna pret katru tikumisku iswirtibu, wispirms pret alkohola baudischanu un pret wisām gistem, kuras atstahj blastofistorisku eespaidu, tahlaf, zihna pret selta tesa kultu, kas teef usturets no kapitalistiskās naudas kahribas. Kapitalistiskās sistemas weetā ir jastahjas sabeedrisfki (genossenschaftliche) sistemai. Zilweks nedrihkt

wairs kapitalistiski tahlat ismantot zitu darbu. Tad ari tauta beigs interesetees par alkoholisko sagisteschanos. Nuhfu walstim wjadsetu wifus spehkus isleetot preeksh tam, lai usmodinatu wifu tautu aturiba, ka ari peeradinatu pee gariga un meesiga darba, lai waretu atfal sagatawot pretoschanas spehjigu rasu. No japaneem mehs schai sinā waretu dauds ko mahzitees, warbuht tikpat dauds un wairaf, ka wini no mums ir mahzijušchees un no islameescheem mums wjadsetu patapinat dšerschanas aisleegumu. Tad mehs wehl drihstetu ar sinamu optimismu nahfoinē raudsitees. Waj ahristi un tee wihri, kuri wada Eiropas un Amerikas leelo walstju listenus, wehl laika nahks pee schās atsinas un reisē ar to sahks sparigi rihkotees schai wirseenā? Es sche aprobeschoschos tikai ar scha jautajuma usstahdischanu?

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309037457

3. Pihpes apgahdeens.

Prof. Dr. Ernsts Haedkels.	Masā sap.
Vasaules mihklas. Bispahriaprotamas studijas par monistisko filosofiju. Pirma daļa — Pilveks, otra daļa — Dvebjele, Pirma grahmata. Ar otra gimeini un paldrozigu parastu ū atevijiditas lapas. Tulkojis N. Masāis	
Prof. Dr. Ernsts Haedkels.	25
Zilveka izjelschandē. (Ispahrdots)	
Prof. Fr. Delifidis.	26
Bibeles un Vabeles. Tulkojis N. Masāis. Otra druka 10—15000 eksempl. (Ispahrdots)	
Prof. Fr. Delifidis.	15
Wairaf gaismas. Bibeles un Vabeles papildinajums. Gewehrojamatec ahveeichu-babiloneeichu ikratumu panahsumi un wimu nosibme preefchaj kulturās un reliģijas wehstures. Tulkojis Sch. Behrtons	
Prof. P. Kampfmeiers.	40
Profituzija. (Behrtamā mihlešiba) tā jabeedriša iekiru parahdiba un jabeedribas zihna ar wimu. Otra druka 5—10,000 eksempl. Tulkojis N. G.	
Nikolajs Morofows.	
„Zahna parahdišchanas grahmata“ no astronomištā redies šahwella	
Prof. A. Forels.	20
Pīnannu foydšihwes itumidas mahziba. Rahds preefidameinms ar pceelimum; Craš-šesnašo jarešchajumu parangi ū dšihwes. No mahzu walodas tulkojis N. Gruzīts	
Wilhelms Bōlfete.	
Waj Drems zilweku radijis? Zilweka izjelschandē. Zilwezes nahkamiba. Ar Darwina un Haedkela gimetnum un 27 šūmejuureem tekštā. Tulkojis N. Masāis	
Maksims Gorkijs.	30
Amerištā. Wani ūšihmejumi. Ar mahfilenceša Zana Nošenthala wahša šihmejumi. (Konfuzeta, bet jaur tešos ipreedumu ataišnota un atlauta pahrdošchana)	
Maksims Gorkijs.	5
Zemščjans Pilajs. šahšis	
Pehrkontehws.	25
Masā politišku šwešchwahrdu grahmata. (Ispahrdota)	
E. Scheperd.	10
Wihreetiš un setweete. (Ispahrdots)	
H. Hoffmans.	30
„Desuēt bauschli“ un mantigās šchiras. (Išnahš wišā drihšumā)	
W. Protopopows.	35
Melnce kraukli. Luga 5 zehleenos. Tult. J. Wainowšis	

NB. Greecihotees teelchi pee lideweja paldia, pceeluhšichanas makia par apgahdeendā inachkuidom grahmatam neteek lewšičiki rehkejnata. — Naudu war eefuhšit arī pašmarēds. Pašta adrele: J. Pihpe, Rīgā, pašta kastite 4-11.